

Кампетэнтна

Станіслаў БУКО:
"Канфлікт існуе не вакол, а ўнутры Саюза палякаў на Беларусі"

Стар. 2**BELARUS 21.BY**

Беларусь on-line у Інтэрнэце

Вернісаж

Творчае крэда мастака

Сяргея Мікуліча

Стар. 16

Газета выходзіць у друц і чацвёрты чацвер месяца.

Кошт у Беларусі 1 000 рублёў.

11 жніўня, 2005

Газета з Беларусі

Голас Радзімы

№ 30-31 (2952 — 2953)

Выдаецца з 1955 года

Напярэдадні**Літаратурная Камяначчына**

Хутка, 4 верасня, у Камянцы адбудзецца традыцыйны Дзень беларускага пісьменства

Стар. 4**Скарбонка**

Жыво як час спасціжэння народных традыцый

Стар. 5-6

Вандруўка з Яўгенам Казюлем

Беларускі скансэн

Анонс Паказвае "Беларусь-ТБ"!

Стар. 8-9**Гасцёўня**

Князёўны Святаполк-Мірскія. Марыя

Стар. 12-13**Уражання**

Праз песню, танец дзе нацыянальнае амаасцвярджэнне"

Стар. 14

Да ўвагі чытачоў! Наступны нумар газеты "Голас Радзімы" выйдзе 25 жніўня 2005 года

Спорт

Беларускія спартсмены заваявалі залаты і сярэбраны медалі на чэмпіянаце свету па лёгкай атлетыцы ў Хельсінкі. Найвышэйшай узнагароды ўдастоіўся сярэбраны прызёр Алімпійскіх гульняў-2004 Іван Ціхан. У сваёй самай удачай спробе ён паслаў снарад на 83 метры 89 сантыметраў, сярэбраная ўзнагарода дасталася Вадзіму Дзевятоўскаму, які пака-

Сапернікі сусветнага ўзроўню

Беларускія кідальнікі молата Іван Ціхан і Вадзім Дзевятоўскі не маюць канкурэнтаў

заў вынік 82 метры 60 сантыметраў.

Сярэбраны медаль заваявала беларуска Рыта Турава ў спартыўнай хадзьбе на 20 кіламетраў. Маргарыта Турава прайшла дыстанцыю за 1 гадзіну 27 хвілін 5 секунд, што з'яўляецца новым нацы-

янальным рэкордам Беларусі.

НА ЗДЫМКАХ: Іван ЦІХАН, Вадзім ДЗЕВЯТОЎСКІ і Рыта ТУРАВА. Здымкі з архіва БелТА.

Чытайце навіны з Беларусі на сайце Belarus21.by/main

Бліскучай перамогай студэнтаў Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта вызначылася XII Міжнародная студэнцкая алімпіяда па матэматыцы, якая прайшла ў Балгарыі з 22 па 28 ліпеня гэтага года.

ліку зборная БДУ заняла таксама першае месца. Такага поспеху не мела ніводная каманда ўніверсітэтаў свету за ўсю гісторыю правядзення такіх алімпіяд.

Каманда матэматыкаў з БДУ — усе шасцёра — сту-

Прызнанне

Беспрэцэдэнтны поспех мінскіх студэнтаў — усе залатыя медалі нашы

Усе члены каманды БДУ заваявалі залатыя медалі. У неафіцыйным камандным за-

дэнты факультэта прыкладнай матэматыкі і інфарматыкі: Сяргей Маркоўскі, Мікіта Селінгер, Максім Жыховіч (чацвёрты курс), Дзмітрый Дудко, Алена Пірутка (трэці курс), Вікторыя Лебедзь (другі курс).

НА ЗДЫМКУ: (злева направа) Дзмітрый ДУДКО, Вікторыя ЛЕБЕДЗЬ, Алена ПІРУТКА, Сяргей МАРКОЎСКІ, Мікіта СЕЛІНГЕР, Максім ЖЫХОВІЧ, Фота Наталлі АБЛАЖЭЙ, БелТА.

Афіцыйна

Беларусь не будзе працаваць пад дыктоўку

Аб гэтым заявіў міністр замежных спраў краіны Сяргей Мартынаў у інтэрв'ю журналістам.

Ён падкрэсліў: "Мы прагануем ЗША і ЕС супрацоўніцтва, бо існуе маса галін, дзе ў нас ёсць сур'езны ўзаемны інтарэс."

Выдзяляючы сродкі "на развіццё дэмакратыі" ў Беларусі, ЗША і Еўрасаюз выкідаюць грошы на вецер сказаў Сяргей Мартынаў.

Пры гэтым Сяргей Мартынаў назваў непрымальным фінансаванне палітычнай дзейнасці ў Беларусі з-за мяжы. "Гэта не адпавядае нашаму заканадаўству", — растлумачыў ён.

Каменціруючы планы па арганізацыі тэле- і радыёвяшчання з тэрыторыі іншых дзяржаў на Беларусі, кіраўнік МЭС узгадаў у сувязі з гэтым нядаўняе выказванне Прэзідэнта краіны Аляксандра Лукашэнкі аб тым, што "хай вышчаюць". "У нашага народа будзе больш інфармацыі, мы гэта толькі вітаем. Беларускі народ дастаткова развіваецца, ён дастаткова ўпэўнены ў сабе і ў сваім урэцце, каб рабіць правільныя высновы", — сказаў на заканчэнне Сяргей Мартынаў.

Па матэрыялах МЭС.

Пісьмо ў нумар

Дзяржцыя, мастацкае кіраўніцтва Нацыянальнага акадэмічнага драматычнага тэатра імя Якуба Коласа выказваюць шчырую ўдзячнасць за выдатны матэрыял, надрукаваны ў вашым выданні, з нагоды ўзнагароджання актрысы тэатра імя Якуба Коласа народнай артысткай Беларусі Святланы Акружнай Міжнароднай прэміяй міру.

Будзем рады далейшаму творчаму супрацоўніцтву.

Паведамаем, што Нацыянальны акадэмічны драматычны тэатр імя Якуба Коласа збіраецца на гастролі ў Мінск пасля васьмігадовага перапынку. Гэта абменныя гастролі з Дзяржаўным Нацыянальным акадэмічным тэатрам імя М. Горькага. Коласаўцы прапануюць сталічнаму глядачу прам'еры юбілейнага сезона: "Ладдзя распачы" паводле аднайменнай апавесці Уладзіміра Караткевіча, камедыю ў стылі "мадэрні" "Муж і жанка" А. Фрэдры ў пастановцы Юрыя Ліянкевіча і іншыя пастановкі.

Завершацца гастролі спектаклем "Бацька" Аўгуста Стрындберга, дзе выканаўца ролі Лауры народная артыстка Беларусі Святлана Акружная, ўзнагароджаная на фестывалі "Белая Вежа" Дыпламам "За лепшую жаночую ролю".

Аргенціна
Арменія
Аўстралія
Аўстрыя
Балгарыя

Беларусь
Бельгія
Бразілія
Венгрыя
В'етнам
Вялікабрытанія

Германія
Данія
Егіпет
ЗША
Ізраіль
Індыя

Іран
Італія
Казахстан
Канада
Катэрыя
Індыя

Кітай
Куба
Кыргыстан
Латвія
Лівія
Літва

Малдова
Мексіка
Нарвегія
Нідэрланды
ПАР
Польшча

Расія
Румынія
Сербія
Сірыя
Славакія
Славенія

Туркменістан
Турцыя
Узбекістан
Украіна
Уругвай
Францыя

Чэхія
Швейцарыя
Швецыя
Эстонія
Японія

"Голас Радзімы" ў 52 краінах

Кампетэнтна

Станіслаў БУКО: "Канфлікт існуе не вакол, а ўнутры Саюза палякаў на Беларусі"

Сёння ўвесь свет каменціруе канфлікт паміж Беларуссю і Польшчай, прычынай якога сталі праблемы Рэспубліканскага грамадскага аб'яднання Саюза палякаў на Беларусі. Варта толькі зайсці ў Інтэрнэт, і табе растлумачаць, наколькі складанае становішча палякаў на Беларусі. Між тым, голас апанентаў такога пункта гледжання чуецца даволі стрымана. Але цяпер, здаецца, якраз той момант, калі Беларусь вымушана тлумачыць відавочныя рэчы, маецца на ўвазе адсутнасць у нашай краіне міжнацыянальных канфліктаў і тым больш падкрэслена нядобразычлівага стаўлення да якой-небудзь нацыі.

Дзеля таго, каб растлумачыць, што адбываецца на самой справе ў Беларусі з нацыянальнымі меншасцямі, і з палякамі ў прыватнасці, у Нацыянальна-праэктны прэс-цэнтр прыйшлі міністр адукацыі Рэспублікі Беларусь Аляксандр РАДЗЬКОЎ, міністр культуры Рэспублікі Беларусь Леанід ГУЛЯКА і старшыня Камітэта па справах рэлігій і нацыянальнасцей пры Савеце Міністраў Рэспублікі Беларусь Станіслаў БУКО. У мерапрыемстве прынялі ўдзел і кіраўнікі большасці грамадскіх арганізацый, якія аб'ядноўваюць прадстаўнікоў нацыянальных меншасцей.

Неабходна нагадаць, што Саюз палякаў на Беларусі — самае масавае нацыянальнае аб'яднанне ў нашай краіне, якое налічвае 22 тысячы членаў. З боку дзяржавы, засведчыў Станіслаў Буко, да арганізацыі няма ніякіх прэтэнзій. Па выніках апошняга перапісу насельніцтва, у нашай краіне жыве 400 тысяч палякаў. І тут дарэчы нагадаць словы Станіслава Буко, які заўважыў, што нельга лічыць, што адна арганізацыя можа выказацца за ўсіх палякаў Польшчы і абвінавачваць Беларусь у прыгнёце па нацыянальнай прыкмеце. Заўсёды на Беларусі палякі, як і прадстаўнікі іншых нацыянальнасцей, прызначаліся на пасаду, залічваліся на працу ці на вучобу на аднолькавых умовах, крытэрыем было адно — здольнасці.

Станіслаў Буко расказаў прысутным пра сэнс канфлікту, пры гэтым падкрэсліўшы, што праблема і спрэчка адбываюцца не вакол Саюза палякаў, а ў ім самім. VI чарговы з'езд арганізацыі рыхтаваўся самой арганізацыяй і прайшоў вельмі эмацыянальна, са шматлікімі спрэчкамі. Ён перавыбраў старшыню арганізацыі, ёй стала Анжаліка Борыс. Станіслаў Буко асабліва падкрэсліў, што дзяржаўныя органы не лабіравалі нікога з кандыдатаў і не ўмешваліся ў ход галасавання. Пасля з'езда да Станіслава Буко звярнуўся пасол Рэспублікі Польшча ў Рэспубліцы Беларусь Тадэвуш Паўляк з просьбай прыняць яго разам з новым старшынёй Саюза палякаў на Беларусі Анжалікай Борыс. Сустрэча адбыла-

ся. Падчас яе абмяркоўваліся ўмовы дзеяння грамадскай арганізацыі на Беларусі, якія, як вядома, прадугледжваюць адсутнасць умяшання ў палітычнае жыццё краіны.

А праз некалькі дзён у Міністэрства юстыцыі пачалі паступаць заявы ад удзельнікаў з'езда, якія звярталі ўвагу на шэраг парушэнняў статута арганізацыі, што мелі месца падчас правядзення з'езда. Міністэрства юстыцыі адрагавала на гэта згодна з заканадаўствам і сваімі паўнамоцтвамі — запрасіла ўвесь пакет дакументаў па правядзенні з'езда. У выніку быў выяўлены шэраг парушэнняў. Станіслаў Буко агучыў некаторыя з іх.

У рабоце з'езда прымалі ўдзел 63 чалавекі ад незарэгістраваных структур. 38 чалавек з 194 прадстаўнікоў зарэгістраваных структур былі выбраны пры адсутнасці кворуму. 93 чалавекі выбіраліся не на сходах арганізацый, а кіраўнікамі апошніх. Такім чынам, Міністэрства юстыцыі звярнулася да Саюза палякаў Беларусі з просьбай правесці паўторны з'езд, а той, што адбыўся, прызнала несапраўдным, яго рашэнні — нелегітымнымі.

Адпаведна функцыі кіраўніцтва былі перададзены Тадэвушу Кручкоўскаму, які ўзначальваў арганізацыю да абрання новага старшыні. Далей на фоне непаразумення і незадавальнення часткі актыву Саюза палякаў на Беларусі ў Шчучыне сабраўся галоўны савет Саюза палякаў на Беларусі, які прыняў рашэнне аб правядзенні з'езда арганізацыі 27 жніўня ў Ваўкавыску.

Пасля гэтага пачаліся шматлікія непрыемныя падзеі з высылкай дыпламатаў, узаемнымі абвінавачваннямі і гэтак далей. Але гэтая гісторыя як заўсёды мае чалавечы аспект, які, можа, і не такі заўважны за гучнымі словамі і папрокамі, бо тычыцца звычайных людзей. Пакуль жа Беларусь з высокіх трыбун абвінавачвае ледзь не ў распальванні нацыянальнай варожасці (у нас, дарэчы, такое забаронена Канстытуцыяй). Станіслаў Буко паведаміў, што ўдзельнікі сходу галоўнага актыву аўтаматычна сталі персонамі non-grata для ўезду ў Польшчу.

Напрыклад, у Шчучыне былі сфарміраваны дзве групы дзяцей па 25 чалавек для аздаравлення ў Польшчы, але нават ім візы не выдалі. Расказваюць яшчэ пра студэнтку, якой прапанавалі забраць дакументы, не даючы магчымасці скончыць польскую вышэйшую навучальную ўстанову. Усе гэтыя дзеі і дарослыя, якія найперш пагарзелі з-за канфлікту, — этнічныя палякі, якія жывуць у Беларусі.

Міжнацыянальныя пытанні — далікатная сфера чалавечых адносін. Але незразумела, хто тут з кім спрачаецца. Не палякі з беларусамі, не ў Беларусі, а ўсякім разе.

Аляксандр Радзькоў нагадаў прысутным, што якраз мінулай вясной наша краіна падпісала пагадненне ў галіне адукацыі з Польшчай. Цяпер дыпламы аб вышэйшай адукацыі ўзаемна прызнаюцца ў абедзвюх краінах. А ў цэлым у Беларусі заўважна прысутнасць польскай культуры і адукацыі. У Рубяжэвічах, паведаміў Леанід Гуляка, ёсць "Тэатр маладога акцёра", які ставіць п'есы на польскай мове. У Ваўкавыску і Гродне працуюць школы, дзе навучанне вядзецца на польскай мове. Усяго ж польская мова выкладаецца амаль у 300 школах і дзіцячых садках, цэнтрах пазашкольнага выхавання, адкрыты і дзейнічаюць польскія дамы, рэгулярна выходзяць 12 газет і часопісаў на польскай мове, грамадскія аб'яднанні праводзяць вялікую работу па вывучэнні сваёй культуры, мовы, выдаюць кнігі.

Са свайго боку дзяржава падтрымлівае арганізацыі, у тым ліку і фінансава. Так, сёлета на розныя мерапрыемствы было выдзелена 25 мільёнаў рублёў, а да канца года будзе выдзелена яшчэ 30 мільёнаў. У планах — стварэнне спецыяльнага дома, дзе пад адным дахам збіруцца аб'яднанні розных нацыянальнасцей. Усе навучальныя ўстановы дзяржава забяспечвае падручнікамі. Згодна дамоў, Міністэрства адукацыі запрасіла працаваць у нашу краіну 15 настаўнікаў з Польскай Рэспублікі.

Ці ва ўсіх краінах ёсць такія ўмовы для развіцця культуры і адукацыі прадстаўнікоў нятытульнай нацыі?

Алена СПАСЮК.

"Бег Дружбы" аб'яднаў прыхільнікаў здаравага ладу жыцця

Удзельнікі міжнароднай факельнай эстафеты "Бег дружбы" 7 жніўня прыбылі ў Мінск. На Плошчы Перамогі інтэрнацыянальнай камандзе безуноў наладзілі ўрачыстую сустрэчу. Кіраўнік упраўлення фізічнай культуры і спорту Мінгарвыканкама Міхаіл Юспа падзякаваў гасцям за прапаганду ідэі міру, дружбы і здаравага ладу жыцця. Старшыня Беларускага фонду міру Марат Ягораў, вітаючы спартсменаў, адзначыў, што іх высякародная ініцыятыва заслугоўвае ўсялякай падтрымкі і выклікае захапленне жыхароў нашай краіны. Удзельнікі ўрачыстай сустрэчы ўшанавалі памяць тых, хто аддаў сваё жыццё за вызваленне Беларусі, хвілінай маўчання.

У эстафеце прымаюць удзел бегуны з Аўстрыі, Балгарыі, Латвіі,

Польшчы, Расіі, Сербіі і Чарнагорыі, Фінляндыі, Чэхіі, таксама па тэрыторыі нашай краіны да іх далучыліся сямеры беларускіх аматараў безуноў Яны пабывалі ў Лідзе і Валожыне, а ў Мінска ўзялі курс на Баранавічы, затым праз Бярозу і Кобрын накіраваліся ў Брэст, адкуль 8 жніўня — у Польшчу.

Удзельнікі эстафеты прабегаюць па нашай тэрыторыі каля 590 кіламетраў, перадаючы з рук ў рукі запалены факел — сімвал міру. Пасловам удзельнікаў гэтага міжнароднага праекта, яго мэта — умацаванне ўзаемаразумення і гармоніі адносін паміж людзьмі і краінамі.

НА ЗДЫМКУ: удзельнікі эстафеты "Бег дружбы" на мінскіх вуліцах.

Фота Генадзя СЯМЁНАВА, БелТА.

Прадпрымальніцтва

Стварэнне больш спрыяльных умоў для працы людзей, якія займаюцца рамеснымі дзейнасцямі, дазволіць вывесці гэтую сферу дзейнасці з ценю. Такое меркаванне выказаў у размове з карэспандэнтам старшыня Беларускага саюза майстроў народнай творчасці Яўген Сахута. Нагадаем, што правільныя работы былі спрощаныя ўказам Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь №225 ад 16 мая бягучага года.

"Да гэтага часу людзі, якія ажыццяўлялі рамесніцкую дзейнасць, сутыкаліся з вялікімі цяжкасцямі пры афармленні дакументаў, вядзенні справаздачнасці, і часта для таго, каб пазбегнуць гэтага, працавалі нелегальна," — адзначыў Яўген Сахута. Магчымасць ажыццяўляць сваю дзейнасць па заяўніцкім прынцыпе без дзяржаўнай рэгістрацыі ў якасці індывідуальных прадпрымальнікаў, а

Рамеснікі задаволены новымі правіламі

таксама ўвядзенне за гэта нязначнага па памеры збору створылі для іх "простыя і цывілізаваныя правільныя работы", лічыць ён. Акрамя гэтага, "дакладнае вызначэнне рамесніцкай дзейнасці і відаў работ, якія падпадаюць пад гэту катэгорыю, дазволіць пашырыць поле іх дзейнасці".

НА ЗДЫМКУ: бондар з вёскі Рылавічы Іванаўскага раёна Андрэй СТОЙКА.

Грамадства

У Віцебску заснаваны Славянскі маладзёжны саюз

Славянскі маладзёжны саюз, які аб'ядноўвае моладзь Беларусі, Расіі і Украіны, заснаваны 3 жніўня на Саборы ў Віцебску. Аб гэтым паведаміў на прэс-канферэнцыі настаяцель Аляксандра-Неўскай Лаўры (г. Санкт-Пецярбург) архімандрыйт Назарый.

Паводле яго слоў, ідэя стварыць гэту арганізацыю ўзнікла летам 2004 года на першым Міжнародным маладзёжным фестывалі "Неба славян". Дзейнасць гэтага руху накіравана на развіццё і ўмацаванне дружа-

любных сувязей паміж моладдзю Беларусі, Расіі і Украіны.

У рамках Славянскага маладзёжнага саюза плануецца праводзіць месныя міжнародныя канферэнцыі, фестывалі, семінары, выставы, спартыўныя лагеры і іншае.

Аднак галоўным мерапрыемствам будзе аб'яднальны фестываль "Неба славян", які плануецца штогод праводзіць на віцебскай зямлі.

Вольга ДАВЫДАВА

Дабрачыннасць

Сціплыя чарадзеі з Ірландыі

Міжнародная грамадская арганізацыя "Любоў да дзяцей" была створана з мэтай пашырэння дабрачыннай місіі грамадскага фонду з Паўночнай Ірландыі "Chernobyl children appeal" ("Кліч дзяцей Чарнобыля"), якая да гэтага часу ўжо шэсць гадоў дапамагала беларускім дзецям, у асноўным з дзіцячых дамоў, інтэрнатаў, з глыбіні перажываць наступствы Чарнобыльскай трагедыі.

У сілу свайго характару, а таксама прынцыповай пазіцыі — "рабі добра — і яно знойдзе свайго адрацата" — нашы паўночнаірландскія сябры Майкл і Мэры Донах'ю і іншыя аб'ездзілі самыя далёкія месцы Магілёўшчыны ў пошуках дзяцей, якія адчуваюць патрэбу ў любві. Дапамагалі, чым маглі: дзе камп'ютэрамі ці, напрыклад, набылі кухонную мэблю для дзіцячага дома, памперсы для немаўлят, якіх пакінулі маці. Сотні дзяцей хірургічнага цэнтру на канікулах выехалі на аздараўленне ў гэту прыгожую і вельмі гасцінную краіну Аб'яднанага караляўства — Паўночную Ірландыю.

Дапамога, любоў не патрабуюць апавяшчэння, лічаць валанцёры з грамадскага фонду "Кліч дзяцей Чарнобыля", яны заўсёды будуць узнагароджаны любоўю і ўдзячнасцю тых, каго датычацца.

Гэтым летам "Багатыр" прыняў на адпачынак каля 50 дзяцей, пуцёўкі для якіх аплалі дабрачынцы з Ірландыі.

У ліпені група дзяцей выехала на аздараўленне ў Паўночную Ірландыю.

Вось такая гісторыя аб сяброўстве, а галоўнае, здольнасці тварыць добра і ўменне быць удзячнымі.

Алена БАСАЛАЕВА.

Меркаванне

Жыццё ў згодзе

Ксёндз Ёзас Булька — настаяцель касцёла Святой Ганны, што ў вёсцы Мосар Глыбоцкага раёна, — рэдка чытае газеты і не глядзіць тэлевізар. Таму вядомую гісторыю аб тым, як "ушчамляюць" правы польскай меншасці ў Беларусі, ён пачуў ад мяне. І прызнаюся, чым больш я паглыбляўся ў яе дэталі, на рэакцыі суб'ядзінкі разумеў, што больш абсурдным здаваўся гэты, з дазволу сказаць, дыпламатычны канфлікт, аб якім з такім захапленнем сёння піша польская не толькі прэса...

Ёзас Булька — вядомая на ўсю акругу асоба. Яго намаганні маленькай вёсачка даўно ўжо стала своеасаблівым цэнтрам паломніцтва і турызму ў раёне. Найпрыгажэйшы касцёл Святой Ганны тоне ў кветках і зелены паўсюль падстрыжаныя газоны, непаўна дзіўныя рознакаляровыя расліны, пруд з лілеямі, праз які перакінуты маленькі ажурны масток, брукаваныя сцежкі, фігурныя лавачкі... На адну з іх мы і прыселі паразмаўляць з ксёндзам Ёзасам аб надзённых мірскіх праблемах. Да гэтага я ўжо ведаў, што амаль 90 працэнтаў жыхароў блізкіх вёсак — католікі, а кожны дзень на экскурсію ў Мосар прыязджае дзве тры дэлегацыі з Польшчы і Германіі, Літвы і Латвіі і шмат іншых краін Еўропы і нават Амерыкі. Уявіце, якое здзіўленне выклікала ў яго маё пытанне: ці чуў ён што-небудзь пра "канфлікт палякаў і беларусаў"?

АБ ДЫСЦЫПЛІНЕ І ДЭМАКРАТЫІ

Размаўляў пра палітыку ксёндз Ёзас Булька катэгарычна адмовіўся. Лічыць яе справай бруднай і не хоча ў гэту сферу ўмешвацца. Так што дыскусіі аб магчымасці ўзнікнення ў Беларусі канфліктаў на міжканфесійнай аснове ў нас так і не атрычалася: "Беларусы — народ цярплівы". Я жыву ў Беларусі ўжо 20 гадоў і ні пра што такое ніколі не задумваўся да гэтай пары, — гаворыць наважэцель. — Людзі на гэтай зямлі жывуць выхаваныя, дысцыплінаваныя. Ім усё роўна, якой веры ты прытрымліваешся. Да ўсіх тут ставяцца з павагай, нават да тых, хто гаворыць, што і зусім не верыць у Бога... У свеце столькі праблем —

п'янтства, наркаманыя... Чаму палітыкі не думаюць пра гэта? На жаль, сярод іх вельмі мала веруючых людзей, у большасці сваёй яны кар'ерысты. Шмат гавораць аб дэмакратыі і іншых такіх рэчах. Так, дэмакратыя — гэта добра, я не спрачаюся, але хто сказаў, што дэмакратыя — гэта адсутнасць дысцыпліны?...

Прызнаюся, была ў мяне адна "дамашняя загадка". Хацеў я спытаць у ксёндза Ёзаса, як у чалавека аўтарытэтнага і вядомага тэолага, востра пра што. У варшаўскай прэсе нядаўна прачытаў, што "ў Польшчы людзі моляцца аб ратаванні Саюза палякаў у "недэмакратычнай Беларусі". Навошта нехта спрабуе ўцягнуць касцёл у справы мірскія? Але, глядзячы ў вочы настаяцель, не хапіла духу вымавіць такое пытанне. Тут ён быў проста недарэчы — як і ўсё надуманае, мітуслівае.

АБ МЯСЦОВАЙ УЛАДЗЕ І ПРАВАСЛАЎІ

Аб праваслаўных свяшчэнніках ксёндз Ёзас адгадуе з павагай. І катэгарычна не згодзен з меркаваннямі, што Беларуская праваслаўная царква карыстаецца больш моцнай прыхільнасцю і лаяльнасцю ўлад, чым каталіцкая. "У нас у Глыбоцкім раёне пануюць мір і згода, — разважае ксёндз Ёзас. — Старшыня райвыканкама — чалавек праваслаўны, але ён часта бывае ў нас. І я не памятаю, каб улады горада хаця б раз ў чымсьці адмовілі. А з бацошкам з царквы ў Глыбокім у мяне, можна сказаць, сяброўскія адносіны. З ім мы часта маем зносіны, кансультуемся па розных пытаннях. Дарэчы, апошні раз ён прыязджаў да нас за кветачнай расадай..."

Калі мы развітваліся, ксёндз Ёзас запрасіў мяне прыехаць да іх у вёску яшчэ раз. "Прыязджайце да нас адпачываць, у нас яшчэ шмат тут прыгожых мясцін. І не думайце многа пра палітыку. Палякі і беларусы заўсёды жылі як браты. І ўпэўнены, што так яно будзе заўсёды".

Анатоль БАБЕНКА, "СБ".

Паказвае "Беларусь-ТБ"!

У Расіі глядзяць беларускія праграмы

У ліпені 2005 года трыма даследчымі цэнтрамі Расіі і Беларусі (Расійскае некамерцыйнае партнёрства "МедыяКамітэт", Цэнтр сацыялагічных і палітычных даследаванняў Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта, Інстытут сацыяльна-палітычных даследаванняў пры Адміністрацыі Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь) былі праведзены незалежныя сацыялагічныя даследаванні папулярнасці тэлеканала "Беларусь-ТБ", адносінаў да яго замежнай аўдыторыі.

Даследаванні праводзіліся ў расійскіх гарадах Уладзімір, Разань, Балтыйск, Светлы, Бранск, Калінінград. Ва ўсіх гарадах тэлеканал "Беларусь-ТБ" распаўсюджваецца на падставе дагавору з кабельнымі апэратарамі.

Былі апытаныя 1 097 чалавек, якія з'яўляюцца абанентамі кабельных сетак. У выніку апытання па ацэнцы "МедыяКамітэта" ва Уладзіміры, Разані, Балтыйску, Светлым рэальная аўдыторыя "Беларусь-ТБ" з'яўляецца супараўнальнай з рэальнай аўдыторыяй "ТВ-3" і "Домашняга канала" і апераджае шэраг шырока распаўсюджаных у Расіі каналаў, такіх як "7ТВ", "РБК", "ДТВ", "Euronews", "Eurosport". 63,9 працэнта рэспандэнтаў адказалі, што яны ведаюць тэлеканал "Беларусь-ТБ". Найбольш высокія ацэнкі атрымалі праграмы па гісторыі і культуры, навуцы і тэхніцы, а таксама музычныя праграмы.

Па даных даследавання, пераважная большасць (79,1 працэнта) жыхароў Бранска і Калінінграда праз апэратараў мясцовых кабельных сетак тэлебачання глядзяць праграмы "Беларусь-ТБ", аддаючы перавагу кінастужкам (57,8 працэнта), навінам (53,1 працэнта) ды забаўляльным перадачам (37,2 працэнта).

Трэць рэспандэнтаў Цэнтра сацыялагічных і палітычных даследаванняў БДУ не толькі ведаюць пра алкрышчэ тэлеканала, але і, ацэньваючы праект пазітыўна, гатовы стаць глядачамі "Беларусь-ТБ".

Анонсы праграм тэлеканала "Беларусь-ТБ"

- "Дэтэктыўная сага" 10 жніўня, 21.55. Журналісцкае расследаванне. Тэма чарговага выпуску праграмы — "Жыццё маё". Як пазбегнуць махлярства на рынку нерухомай маёмасці? Што рабіць, калі вы патрапілі на непрыемнасці пры куплі-продажы, абмене? Аўтары праграмы паспрабуюць

даць адказы на надзённым пытанні, звязаныя з нерухомай маёмасцю.

"Імгненне вечнасці" "Абвінавачваецца ў ведаўстве" 13 жніўня, 11.05.

Перадача распавядзе пра самы гучны ў Беларусі судовы працэс XVII стагоддзя па абвінавачванні Раіны Манькоўскай у ведаўстве — жанчыны з вялікай эрудыцыяй ды вялікім дарам лекаркі.

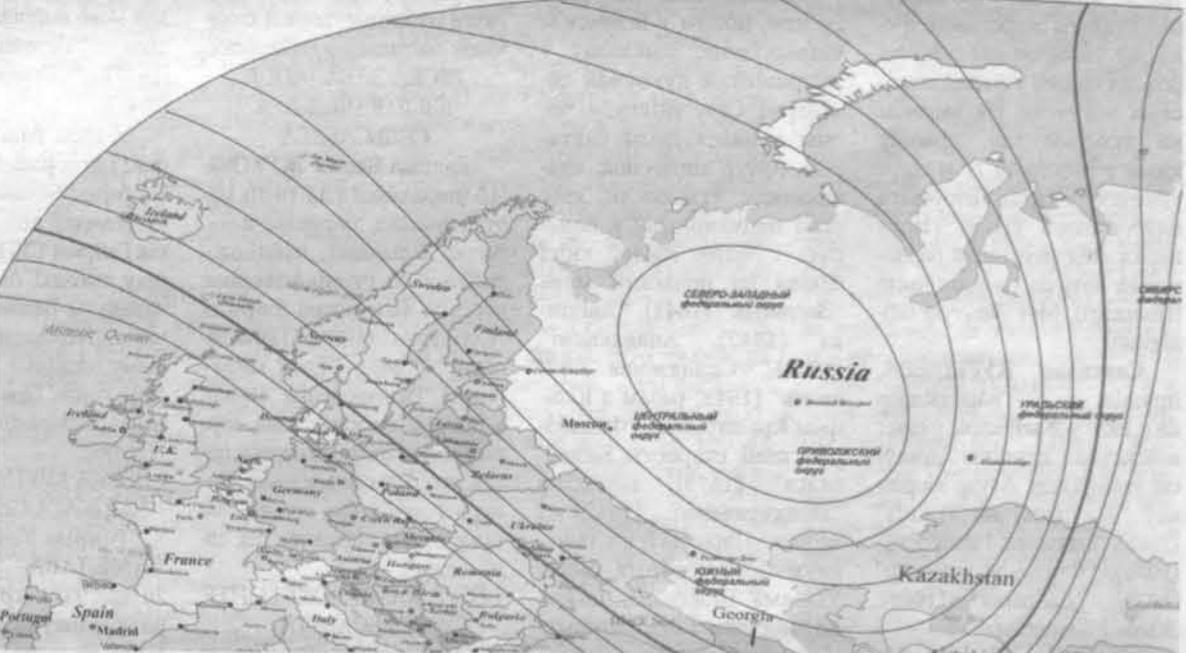
"Мінскі час" 4 жніўня, 15.45.

Праграма пра гісторыю беларускай сталіцы.

1969 год. Чым знамянальны ён для беларускай сталіцы? Што адбывалася ў гэты год у жыцці горада, яго жыхароў і гасцей? Вядомыя і не вельмі факты, каментарыі, гісторыі ў праграме "Мінскі час".

"Спецыяльны рэпартаж" на аўторках у 11.20, па серадах у 21.45 (паўтор).

Журналісцкае расследаванне. Карэспандэнты Агенцтва тэлевізійных навін Белтэлерадыёкампаніі аналізуюць разнастайныя аспекты жыцця як унутры краіны, так і за яе межамі: эканоміка, побыт, экалогія, культура, рэлігія...

Кантакты Лідскае прыцяжэнне

Рэгіянальная выстава-прэзентацыя прамысловай прадукцыі адбылася ў Лідзе. Свае машыны і вырабы прадставілі амаль 40 прадпрыемстваў. Усё гэта багацце з захапленнем аглядалі каля сотні афіцыйных гасцей і дэлегацый з Расіі і Украіны, Літвы і Латвіі, Казахстана і Татарстана, супрацоўнікі нашых пасольстваў у краінах Азіі і Афрыкі, у ЗША. Гасцей цікавілі магчымасці стварэння

замежных і сумесных прадпрыемстваў, іншыя пытанні. Адказы на іх далі старшыня Лідскага райвыканкама Андрэй Худык, іншыя кіраўнікі.

Першым быў падпісаны дагавор аб гандлёва-эканамічным супрацоўніцтве паміж Лідчынай і горадам Чыстаполь і аднайменным раёнам Татарстана. Ранейшыя стасункі адноўлены паміж нашым і латвійскім горадам Екабпілс. Суседзі з Прыбалтыкі вырашылі набываць энергазберагальныя свяцільнікі за вода электравырабай. Пасол Казахстана ў Беларусі Газіз Алдамжараў падкрэсліў, што ў яго краіне станюцца ацэньваюць лідскія будматэрыялы, сельскагаспадарчыя машыны і мэблю, дзіцячае адзенне і аб-

утак. Усё, што выпускаецца ў Лідзе, заўважыў Газіз Камашавіч, будзе ў нас запатрабавана. Дарэчы, падкрэсліў ён, праз Казахстан гатовы закупляць беларускія тавары Кіргізія, Кітай, Японія. А яшчэ пасол высока адзавяўся аб рабоце гандлёвага дома "Ліда" ў Алма-Аце і яго філіяла ў Астане.

У ходзе трохдзённай выставы заключаны шэраг дагавораў аб эканамічным супрацоўніцтве. І калі за чатыры месяцы бягучага года экспертныя пастайкі лідчан у краіны далёкага замежжа выраслі амаль на трэць, то ў бліжэйшы час тэндэнцыя паскарэння, як лічаць спецыялісты, будзе набіраць моц.

Алесь ЖАЛКОЎСКІ.

Літаратурная Камянецчына

Як вядома, сёлета Дзень беларускага пісьменства і друку пройдзе ў Камянцы Брэсцкай вобласці. Раздаюцца скептычныя галасы, што, маўляў, Камянецчына прамога дачынення да гэтага свята не мае. Але ці не мае? Давайце, паважаныя чытачы, зробім уяўную экскурсію па літаратурных мясцінах Камянецчыны і пераканаемся, што мае. Як і кожны іншы раён Беларусі.

ГОРАД КАМЯНЕЦЬ КАМЯНЕЦКАЯ ("БЕЛАЯ") ВЕЖА. Помнік абарончай архітэктуры XIII стагоддзя. З 1960 года выкарыстоўваецца як філіял Брэсцкага абласнога краязнаўчага музея. Вежы прысвечаны вершы Алеся Бачылы, Казіміра Камейшы, Язэпа Пушчы, Васіля Сахарчука, Яраслава Смялякова, Міхася Рудкоўскага, Міхася Стрыгалёва, пазма Алега Лойкі "Белая вежа".

Ніна ГАРАГЛЯД, паэтэса, ураджэнка хутара Паўлінава Пінскага раёна, жыве ў Камянцы, працуе ў раённай газеце "Навіны Камянецчыны".

Міхал Францішак КАРПОВІЧ (4.10.1744 — 5.11.1803), публіцыст, багаслоў-асветнік, палітычны і царкоўны дзеяч. Нарадзіўся ў Камянцы ў дробнашляхецкай сям'і. Вучыўся ў Брэсцкім езуіцкім калегіуме (1751 — 1761). Як прафесар філасофіі працаваў у Варшаве, Кракаве і Вільні. З'яўляўся арганізатарам "народных школ" у Беларусі і Літве. Аўтар двух тамоў "Казанняў", дзе выступаў супраць жорсткасці феодалаў. Пісаў вершы з нагоды розных падзей у жыцці мясцовых магнатаў. Нягледзячы на духоўны сан, прымаў удзел у паўстанні 1794 года, уваходзіў у склад Літоўскага паўстанцкага ўрада. Пасля паражэння паўстання паўлегална жыў на Сувальчыне (Польшча). Меў багатую бібліятэку.

Святлана КУРЫЛЁВА, празаік, нарадзілася 25.4.1928 у Жытоміры ў сям'і вайскоўца. Скончыла Харкаўскі ўніверсітэт. Аўтар зборнікаў "Жаўранкі на вуліцы" (1965), "І нялёгка, і няпроста" (1975), "Формула поспеху" (1979), "Дабрыня" (1983). Жыве ў Камянцы.

Вільгельм КЮХЕЛЬБЕР [10(21).6.1797 — 11(23).8.1848], рускі паэт-дзекабрыст. Быў у Камянцы ў 1826 годзе праездам у Варшаву, калі пасля паўстання ратаваўся ад арышту.

ВЁСКА БУШМІЧЫ ВЯРХОВІЦКАГА СЕЛЬСАВЕТА

Тут нарадзіўся **Уладзімір СТЭЛЬМАХ** [2(15).12.1907 — 27.1.1974], драматург, тэатральны дзеяч, тэатразнавец, актёр, заслужаны дзеяч мастацтваў Беларусі. З сялянскай сям'і, якая жыве ў Бушмічах да 1915 года. Пасля вяртання з бежанства ў 1920 годзе пасяліўся ў вёсцы Пятроўшчына пад Мінскам. Адцягнуў атрымаў у Белпед-

тэхнікуме і ў студыі БДТ-2, Дзяржаўным інстытуце тэатральнага мастацтва ў Маскве. Працаваў дырэктарам Беларускага тэатра імя Янкі Купалы і Беларускага тэатра юнага глядача. Аўтар п'ес "Шляхі" (1930), "Тры крыжыкі" (1932), успамінаў "Тэатр і час" (1973). Быў добра знаёмы з Янкам Купалам, Якубам Коласам, Кандрэтам Крапівой, Міхасём Чаротам, Міхасём Зарэцкім і іншымі.

ВЁСКА ВІДАМЛЯ, ЦЭНТР СЕЛЬСАВЕТА

Кастусь КАЛІНОЎСКІ, рэвалюцыянер-дэмакрат, публіцыст і паэт, ураджэнец вёскі Мастаўляны (цяпер Падляскае ваяводства, Польшча), быў тут у стрэчнай сястры, калі прыезджаў на Берасцейшчыну для стварэння паўстанцкіх атрадаў у красавіку 1863 года.

ВЁСКА ВОЙСКАЯ, ЦЭНТР СЕЛЬСАВЕТА

Радзіма **Плакіда ЯНКОЎСКАГА** (20.9.1810 — 11.3.1872), празаіка, паэта, публіцыста, перакладчыка. Нарадзіўся ў сям'і ўніяцкага святара. Вучыўся ў базыльянскай школе ў Брэсце, потым у Віленскім універсітэце. Выкладаў у Жыровіцкай духоўнай семінары. Стаў ўніяцкім, потым праваслаўным святаром. Аўтар аповесцей, апавяданняў, гумарэсак, якія былі папулярнымі ў Беларусі і Літве. Выдаў кнігі прозы на польскай мове "Засценак" (1841), "Хвілінка" (1842), "Апавяданні" (1843), "Складзеная аповесць" (1843, разам з Юзафам Крашэўскім), "Фанабэрыя пана старосты Канеўскага" (1873), камедыю "Прадчуванне" (1842) і іншыя. Пераклаў на польскую мову асобныя творы Уільяма Шэкспіра, Іагана Вольфганга Гётэ і іншых. На рускай мове (у "Літоўскіх епархіяльных ведамасцях") з 1864 года друкаваў апавяданні, нарысы, жыццённыя успаміны.

ВЁСКА ВОУЧЫН, ЦЭНТР СЕЛЬСАВЕТА

Палацава-паркавы ансамбль XVIII стагоддзя Чартарыйскіх, пасля Панятоўскіх. Сюды з Варшавы часта прыезджаў польскі паэт, ураджэнец Віцебска, **Францішак КНЯЗЬНІН.** У 1778 годзе тут жыў польскі паэт, драматург, перакладчык **Ігнацій БЫКОЎСКІ.** Яны сябравалі, перапісваліся. Ад тых часоў засталіся рэшткі касцёла ў стылі позняга барока (1733), дзе нейкі час, да пераносу ў Варшаву, быў паха-

ваны ўрадзжэнец Воўчына, апошні кароль Рэчы Паспалітай **Станіслаў Аўгуст ПАНЯТОЎСКІ,** які апекаваўся пісьменнікамі, сам добра ведаў літаратуру, асабліва англійскую паэзію, перакладаў "Гамлета" У. Шэкспіра на польскую мову.

ВЁСКА ВЫСОКАЕ, ЦЭНТР СЕЛЬСАВЕТА

Вільгельм КЮХЕЛЬБЕР, рускі паэт-дзекабрыст. У 1826 годзе быў у Высокім праездам, ратуючыся ад арышту пасля паўстання 1825 года.

Радзіма **Яраслава МАРКЕВІЧА** (нарадзіўся 12.6.1942), польскага паэта і празаіка.

ВЁСКА ВЯРХОВІЧЫ, ЦЭНТР СЕЛЬСАВЕТА

Радзіма **Віктара ГЕЛЬТМАНА** (23.12.1796 — 16.7.1874), польскага публіцыста і рэвалюцыянера. Пасля заканчэння Свіслацкай гімназіі жыў у Варшаве, дзе заснаваў студэнцкую арганізацыю "Саюз вольных палякаў". Быў рэдактарам яе органа "Dekada Polska". Удзельнічаў у паўстанні 1830-1831 гадоў. Памёр у эміграцыі ў Бруселі. Яго багатая публіцыстычная спадчына засталася ў рукапісах.

ВЁСКА ЗАБАЛАЦЦЕ ДЗМІТРАВІЦКАГА СЕЛЬСАВЕТА

Радзіма **Васіля ЖУКОВІЧА** (нарадзіўся 7.11.1940), паэта, празаіка, перакладчыка. Аўтар лірычных, публіцыстычных і гумарыстычных вершаў, якія склалі зборнікі "Суседства" (1982), "Цана пішні" (1985), "Твая місія" (1988), "Разняволенне" (1990), а таксама кніжак прозы, вершаў для дзяцей. Па словах паэта, яго родныя мясціны жывуць у дзесятках вершаў, ім прысвечана аповесць "Як адна вясна".

ВЁСКА КАМЯНЮКІ, ЦЭНТР СЕЛЬСАВЕТА

Адміністрацыйны цэнтр **БЕЛАВЕЖСКОЙ ПУШЧЫ,** унікальнага помніка прыроды сусветнага значэння. У пачатку XVI стагоддзя паэт і дыпламат **Мікола ГУСОЎСКІ** прысвяціў гаспадару Белавежскай пушчы паэму "Песня пра зубра", у якой апяваў сілу і прыгажосць буйнейшай жывёліны нашых лясоў і павагу людзей да яго. **Аркадзь КУЛЯШОЎ** прысвяціў Белавежскай пушчы паэму "Грозная пушча", дзе апаніў яе як "цэлы край са сваім першародным жыццём".

Уладзімір КАРАТКЕВІЧ прысвяціў Белавежскай пушчы нарыс "Зялёны шум", называў яе "самым

лепшым кутком" нашай краіны. У Камянюках працуе Музей Белавежскай пушчы.

Гісторыка-краязнаўчы музей адкрыты ў **КАМЯНЮЦКАЙ СЯРЭДНЯЙ ШКОЛЕ.** Матэрыялы яго сабраны настаўнікамі і вучнямі школы.

Частым госцем у пушчы была польская пісьменніца **Эліза АЖЭШКА,** калі жыве ў Гродне. Першы раз яна наведалася сюды ў жніўні 1898 года, другі — на Вялікдзень 1899 года, трэці — у красавіку 1900 года. Белавежская пушча натхніла пісьменніцу напісаць кнігу "Ad astra".

У 1862 годзе тут пабываў праездам з Гродна ў Пінск рускі пісьменнік **Мікалай ЛЯСКОЎ.** Пісаў з дарогі карэспандэнцыі для часопіса "Северная пчела". Уражанні ад паездкі па Беларусі ён выкарыстаў у рамане "Няма куды", у серыі карэспандэнцый "З аднаго дарожнага дзённіка". Аповесць "Жыццё адной бабы" мае прысвячэнне "Вікенцію Каратынскому", беларускаму і польскаму паэту, з якім ён сябраваў. На беларускай мове выйшлі кнігі М.Ляскова "Тупейны мастак" (1937), "Чалавек на варце" (1947).

У 1882 разам з этнографам і гісторыкам Зыгмунтам Глогерам Белавежскую пушчу наведаў польскі пісьменнік **Генрык СЯНКЕВІЧ.** У выніку паездкі была напісана навела "З Белавежскай пушчы", апублікаваная ў львоўскім часопісе "Lowiec" у 1883 годзе. Пра пушчу ўспамінае пісьменнік і ў рамане "Патоп".

ВЁСКА КРУТЕЛЬ РАТАЙ-ЧЫЦКАГА СЕЛЬСАВЕТА

Радзіма **Уладзіміра ГНІЛАМЁДАВА** (нарадзіўся 26.12.1937), крытыка, літаратуразнаўца, акадэміка НАН Беларусі, дырэктара Інстытута літаратуры імя Янкі Купалы. У 1944-1954 гадах ён вучыўся ў Кругельскай сярэдняй школе. Выдаў кнігі "Лірычны летапіс часу" (1967), "Сучасная беларуская паэзія" (1969), "Традыцыі і наватарства" (1972), "Як само жыццё" (1980), "Класікі і сучаснікі" (1987) і іншыя. Аўтар рамана пра бежанцаў з Брэстчыны ў час Першай сусветнай вайны. Жыве ў Мінску.

Алесь РАЗАНАЎ, паэт і перакладчык, ураджэнец вёскі Сялец Бярозаўскага раёна, працаваў настаўнікам у Кругельскай школе, стварыў у ёй літаратурны гурток.

ВЁСКА МАЛА-ЕЛЬНЯ ВОЙСКАЎСКАГА СЕЛЬСАВЕТА (НЕ ІСНУЕ)

Адсюль родам **Марцін МАТУШЭВІЧ** (11.11.1714 — 1773), празаік, паэт, перакладчык, публіцыст, грамадскі дзеяч. Нарадзіўся ў шляхецкай сям'і. Вучыўся ў езуіцкіх установах Драгічына і Брэста. З 1768 года брэсцкі кашталян. Аўтар успамінаў ("Wspomnienia", т. 1-4. Варшава, 1876), дзе шырока паказаў падзеі мясцовага жыцця. Пераклаў сатыры Гарацыя. Пісаў на польскай і лацінскай мовах.

ВЁСКА НАВАСЕЛКІ ВОУЧЫНСКАГА СЕЛЬСАВЕТА

Тут 4 кастрычніка 1939 года нарадзіўся паэт, сябра Саюза пісьменнікаў Украіны **Міхайла ПЯСЕНКА.** Аўтар кніг "Рэха маіх вёснаў" (1976), "Барвовыя сонцы" (1979). Піша на рускай мове. Жыве ў Луганску.

ВЁСКА РАСНА, ЦЭНТР СЕЛЬСАВЕТА

Тут знаходзіўся родавы маёнтак польскага пісьменніка **Марціна МАТУШЭВІЧА,** дзе ён жыў і працаваў над перакладамі.

ВЁСКА ТАКАРЫ АГАРОД-НІЦКАГА СЕЛЬСАВЕТА

Радзіма **Усевалода ІГНАТОЎСКАГА** (19.4.1881 — 4.2.1931), гісторыка, грамадскага дзеяча, педагога, аднаго з першых даследчыкаў творчасці Міхася Чарота. Нарадзіўся ў сям'і народнага настаўніка. Быў ахрышчаны ў Такарскай царкве. Вучыўся ў Санкт-Пецярбургскім і Юр'еўскім (скончыў у 1911-м) універсітэтах. З 1914 года выкладаў гісторыю і эканамічную геаграфію ў Мінскім настаўніцкім інстытуце. У 1920-я гады займаў шэраг высокіх пасадаў у партыйных і дзяржаўных органах, спрыяў палітыцы беларусізацыі. У 1928-1931 гадах прэзідэнт Акадэміі навук БССР. У 1931 годзе быў беспадстаўна абвінавачаны, загінуў, не вытрымаўшы рэпрэсій. У вёсцы ўстаноўлена мемарыяльная дошка з надпісам: "У в. Такары нарадзіўся першы прэзідэнт, акадэмік АН БССР Ігнаціўскі Усевалод Макаравіч, 1881-1931". Дошка вучонаму ўстаноўлена таксама ў Мінску на будынку былога Інбелкульту (вуліца Рэвалюцыйная, 15).

Падрыхтаваў Адам МАЛЬДЗІС.

НА РЭПРАДУКЦЫІ: Камянецкая (Белая) Вежа. Малюнак для паштоўкі, выдадзенай у 1957 годзе. (З калекцыі А. Мальдзіса).

Паведамленне аб выніках конкурсу "Нашчадкі Скарыны"

Абвестка аб правядзенні конкурсу "Нашчадкі Скарыны" сярэд суайчыннікаў за межамі было змешчана ў № 11-12 газеты "Голас Радзімы" за 24 сакавіка 2005 года. Да ўдзелу ў конкурсе былі запрошаныя як дарослыя, так і юныя чытачы газет.

Галоўная ўмова конкурсу - літаратурны твор ці адвольнае сачыненне, прысвечанае Беларусі, павінна быць напісана на беларускай мове.

Конкурс вылікаў цікавасць у чытачоў: з красавіка па жнівень у кожным нумары газеты змяшчаліся лепшыя матэрыялы. Усяго змешчана 12 публікацый з 6 краін: Латвія, Украіна, ЗША, Малдова, Польшча, Расія (у парадку паступлення).

№13-14 (14.04.05) - **Марына КУЦЫНА** (Латвія, Даўгаўпілс). "Успаміны пра будучае" (юнацкі конкурс).

№15-17 (28.04.05) - **Пятрусь КАПЧЫК** (Украіна, Ізяслаў). "Маці", апавяданне.

№18-19 (12.05.05) - **Іна СНАРСКАЯ** (Украіна, Палтава). "Разгнеда", урыўкі з новай паэмы.

№20-21 (26.05.05) - **Цімах ЛІЖУМОВІЧ** (ЗША, Чыкага). "Адуванчыкі нагадалі...", апавяданне.

№22-23 (09.06.05) - **1) Настасся САЗАНКОВА** (Латвія, Даўгаўпілс). Вершы. **2) Ала ПЕТАШКА,** студэнтка (Латвія, Даўгаўпілс) - юнацкі конкурс.

№24-25 (23.06.05) - **1) Іван ЛІТОВ** (Украіна) "У старонцы маёй мед пахучы...", вершы. **2) Вячаслаў ІГНАЦЕНКА** (Малдова). "Водар дзяцінства", абразкі.

№26-27 (14.07.05) - **Алена БУЧЭЛЬ** (студэнтка, Латвія, Даўгаўпілс). "Сага пра Бусла" (юнацкі конкурс).

№28-29 (28.07.05) **1) Дзмітрый ШАТЫЛОВІЧ** (Польшча, Варшава), вершы. **2) Станіслаў ВАЛОДЗЬКА** (Латвія, Даўгаўпілс). "Сустракай Беларусь!", вершы. **3) Вера НОВІК** (Расія, Іашкар-Ала) "Мая "малая" Радзіма", нарыс.

На погляд рэдакцыі, усе змешчаныя публікацыі адпавядаюць умовам конкурсу - на беларускай мове перадаюць глыбокія, шчырыя, патрыятычныя пачуцці аўтараў, маюць высокую літаратурную якасць, сведчаць аб добрым валоданні канкурсантамі беларускай мовай. Таму ўсе 12 аўтараў змешчаных публікацый маюць гонар стаць лаўрэатамі першага тура і будуць адзначаныя рэдакцыйнай газетай і ле заснавальнікам. Конкурс "Нашчадкі Скарыны" будзе мець свой працяг, бо вылікаў вялікую пошту. Чакаем і вашых твораў.

Галоўны рэдактар **Наталія САЛУК.**

СВАТКА

Жніво як час спасціжэння народных традыцый

Узгадалася жыхарка вёскі Барталамееўка Веткаўскага раёна Матрона Еціпнёва. Больш сотні старадаўніх песень і замоў, прыкмет і былічак запісалі мы ад яе і яе сястры Ганны Шэвелевай. Падчас адной з нашых размоў Матрона Цітаўна на нейкім падсвядомым узроўні пазначыла час жніва як самы прывабны для спасціжэння народных традыцый. “Матка наша пела. А матка ў сваёй маткі вывучылася. А там жа срадзі ж людзей. Тыя жнуць, радам пяюць. Так людзі вучыліся адзін у аднаго. Я з маткай з малечка жыта жала. Яшчэ мне было гадоў, мо, восем. Так кажа: “Хадзі, мая дачушка, межачку будзеш падбіраць сярпчэкам”. Матка пасрадзі палоскі жне скоро, а я яшчэ вучуся, так на мяжэ паставя мяне”.

Гэтыя старадаўнія тэксты вучаць нас шанаваць святы нават, на першы погляд, самыя непрыкметныя. Вучаць думаць пра будучыню дзетак.

Пры падрыхтоўцы гэтай публікацыі выкарыстаны матэрыялы, зафіксаваныя супрацоўнікамі Веткаўскага музея народнай творчасці ў вёсках Барталамееўка і Закружжа, Казацкія Баўсуны і Нелюбка, Стаўбун і Косіцкая Веткаўскага раёна, а таксама ў вёсках Селянін Чачэрскага, Буда Жгунская Добрушкага, Ліцвінавічы Кармянскага раёнаў Гомельскай вобласці.

ПЕРШЫ ЗАЖОН

Першы зажон рытуальны. Ён выконвае рытуальна чыстая жанчына. Першы зажон знаходзіцца пад апекай боскіх сіл. Па народных уяўленнях, яго выконвае Маці Божая альбо Ісус Хрыстос.

— Хадзілі жаць у калхоз. Прыдуць жаць. І стануць радам, жнуць і ўжэ зыр: такая спежачка радам, такая санціметраў

пятнаццаць, і пад самую зямельку жыта зрэзана. Эта і я бачыла. І еслі позна жнуць, так каласкі аж пачарнелі. І ржэўнічак нізенькі-нізенькі. І будзе гара — так будзе гара пражата, хрэстам будзе пражата. А хто жаў? Казалі на прэдках, што Мацер Божая зажынала жыта.

Выбіралі зажынаць, штоб не ўдава была, а замужняя. Так паложана.

ПЕРШЫ СНОП

Першаму снапу — асабістая пашана. Яго завуць “хазіянам”. Яму прысвячаюць песні. Упрыгожаны ручніком альбо іншай тканінай, першы сноп ставяць на покуці, дзе ён знаходзіцца звычайна да канца дажынак. Першы сноп — магічны. Зерне яго збіраюць для азімай сяўбы. Салому запарваюць для хвораў жывёлы. На яго каласах вымаўляюць валасень.

Першы сноп, як нажнуць, асобна паставяць, у абабак не ставяць. Як дадому ідуць, першы снапочак кажда нясець. Як толькі ў хату войдуць, кажуць: “Уношню першы сноп — клапам і тараканам на гроб. Уходжы хазіян у дом — мухам, камарам з хаты вон”.

Раней кожны забіраў яго сабе, як аднаасоба жылі, а як калхоз быў, то ў канцлярыю. Каторыя к сцяне падвесаць, і да следущага года стаіць. І яшчэ казалі: “Із гэтага снапка нада курыцу-квахтуху карміць, кідаць, як яна заквохча. Каласы эты кідаюць, штоб яна выводзіла цыплят. І ў гняздо кладуць. Наша баба (кляшчоткі былі — лён мялі) на кляшчотку паламае, паламае мяккае і дае курыцы, а курыца ў гняздо пацягае”.

БАРАДА

Падчас дажынак на полі пакідаюць нязжатай пэўную колькасць жытніх сцяблін. Зверху іх звязваюць каляровымі стужкамі і ўпрыгожваюць кветкамі, а ўнізе паміж сцяблінамі кладуць хлеб, соль і ставяць вадзічку. Гэтыя дзеянні і тое, што атрымліваецца ў выніку, прысвячаюць як самой зямлі, так і святому, якога ў гэтай вёсцы лічаць апекуном зямлі, нівы, ураджаю.

— Дасяе жыта — тады абжынкі дзелалі. Дажнеш сваю

палоску, бараду іздэлаеш, садзішся палуднаць і кажаш: “Святыя Барысы і святы Ілля, хадзіце к нам палуднаць!”. Ужэ дажалі і бараду дзелалі. Ужэ радуюцца, пяюць.

Дзе праворныя людзі да хорошыя, там у змену жжата, і каласкі падабраны, і харашэчка ўсё паложана. А дзе плахія былі людзі, лянівыя — у тых каласкі ляжаць на полі, і барада не дзеланая. Там усё не дадзеланае. Тады ўжэ Гасподзь пасылаў Мацер Божая, штоб хадзіла. Па багатай паласе ідзець дзеўка — каса на плячах, і песенкі пяе, што ўсё ўбрана, а ў беднага ходзе дзеўка распущаная, клячаная, у каласы уплуталася. Дак ідзець чалавек і кажа: “Багачу і Бог памагае. А ты, бядняк, праспаў, праляжаў. А Гасподзь жа даваў усім роўную пайку. Рабі. Ты ж для сябе робіш. І ты доўжан яшчэ і чалавеку даць, калі бачыш, што чалавек не пад’ёўшы — немацнаму нада памагаць”.

ДВАЙНІЧКІ

Па-іншаму двайнічкі называюць спарышамі. Спарыш — двайны колас альбо двайное зерне, якія асэнсоўваюцца як сімвал урадлівасці.

— Цяпер-та я не бачыла, а вот тыя гады і па два каласкі шчэ было. Етыя каласкі зрываюць — і ў кашалёк. Грошы вядуцца, як той каласок ляжыць.

ВАЛАСЕНЬ

— Нада дзевяць каласкоў з жыта. Нагрэць вадзічку. Пакласць каласкі на вопухаль, вадзічку ліць і чытаць: “Першым разам, добрым часам Госпаду Богу памолімся, Прычыстай Мацеры паклонімся. Прычыстая Маць, пачынай шаптаць. Валасень на каласень! Валасень на каласень! Валасень на каласень! Валасень жаноча, мужчынская, каціная, дзяціная, свіная, сабачая, кароўская і ўсіх валаснёў і каласнёў”.

Валаснём, згодна “Слоўніка беларускай мовы” І. Насовіча, называюць нарыў на пальцах. Валаснём ён называецца таму, што з яго прышаркамі выганяюць тонкіх, як волас, чарвей.

“СМАЛЕНСКАЯ”

Людзі ў празднік не работа-

лі. Вот, “Смаленская” ў нас завецца Богуродзіца. І на “Смаленскую” пайшлі ў Добруш, сена скідалі на лугах, стагі кідалі. Адзін дзядзька гавора: А я не пайду, как вы хочыце, сёння “Смаленская”, я не пайду. А тыя пайшлі. Богу, можа, не верылі, накідалі стагоў, прыйшлі дамой — увечары паднялася граза і папаліла ўсе стагі.

“КАЗАНКА”

— Пакуль ня пройдзе празднік... як ён зваўся? А то нашы раней пайшлі. Загадалі. Рукамі яшчэ жалі, уручную. І пайшлі. А там у нас — войстраў, пайшлі зажыналі жыта. Няльзя была да таго праздніка. І жалі жыта, і звязлі ў гумно, тады ж гумны былі, і пайшла граза, і запаліла, і жыта тое згарэла. Казанка! Да Казанкі няльзя зажынаць жыта. А то ж калхоз! “Ідзіце зажынайце!” Бабы казалі: “Не будзем мы зажынаць жыта! Няльзя! Яшчэ Казанка не прайшла!” Эта ж прэсдацель. “Ідзіце зажынайце! Урэмя зажынаць!” Тады і прэсдацель успомня”, — казалі бабы. “А мы ж табе казалі, што няльзя да Казанкі зажынаць, а ты паслаў!” Тады ж большыя гумны былі. Не толькі тое жыта, не толькі той войстраў звязлі. І тое пагарэла.

ПРА ЧАС СМЕРЦІ

— Шоў Гасподзь, а мужык гарадзіў тын саломай. “Што ты, мужык, дзелаеш?” — “А, вот, гараджу, мне ўжэ асталася адна нядзеля”. І не даў Гасподзь знаць, хто калі памрэць. Эта ж не будуць людзі работаць. Поле запустее. А як жа жыць? Дзеці як будуць жыць?

ЯК БОГ МУЖЧЫН АДЦЯЧЫЎ

— Касілі. Ідуць Вецер, Мароз і Сонца, а наперадзе Гасподзь Бог. Кажуць: “Бог помач вам, мужчынкі!” — “Спасіба! Ідзіце к нам. Аtdыхніце! Пакурым!” — “Да некалі нам. Нада іціці туды і туды. Ніхто ж не ўказвае дарогі. Жанчыны там жнуць жыта: “А некалі нам!” А мужчынкі падышлі, селі, пакурылі, дарогу ўказалі. І ім усягда цяпер ёсць урэмя пакурыць і выпіць, і пагуляць. А бабам некалі. Ім няма і не будзе.

РУСАЛКІ

— Баба наша казалі: “Не хадзі ў жыта далёка. Там сядзіць Баба-Яга, туды далей, а тут — русалка, косы ў яе абм як распущаны, дак яны ўхвацяць і туды павалакуць”. — “Баб, а што яны будуць дзелаць?” — “А яны задушаць, і будзіце ляжаць”. А ў нас хлопец быў, гавора: “Э! мы русалку ўб’ём!” Баба гавора: “Так жа Баба-Яга прыедзе. Яшчэ на мятле прыедзе самы глаўны чорт з рагамі. Вот тады вы папляшыце” — “Усё баб, пойдам”.

ДАБРАХОЖЫЯ

Дабрахожыя — дэманічныя істоты, якія спалучаюць у сабе ўласцівасці дамавікоў, лесавікоў, палевікоў. Уяўленні аб іх распаўсюджаныя ў Веткаўскім рэгіёне.

Я чула такую пагавору. Шла жэншчына рана жыта жаць, рана-рана. Тады ж на зарэ хадзілі жыта жаць. Выйшла з двара, нямножка прайшла к полю. Чуе — дзіцёнак: “Ку-га! Ку-га!” — маленькі. Яна вярнулася: маленькі ляжыць дзіцёнак. “А, божа мой!” Яна з сябе фартух, з сябе сарочку, разарвала рукаў, уматала таго дзіцёнка, прынесла на пожно паклала. Дзіцёначак тый і спіць. Пакуль дамоў варочацца, няма таго дзіцёначка. Паглядзела: “І дзе ж дзіцёначак дзеўся?” Яны ўжэ і журыцца. Прышла дамой, колькі ўрэмя правялося, ці дзень, ці што, чутна крычыць: “Кума! Кума! Хадзі-ка сюда!” Яна зір: нікога не відна і “Кума! — крычыцца, — во, на табе навойчык. Колькі ты будзеш жыць — навойчык да канца не разматывай. Адматай, колькі табе нада рубаху пашыць — сашый, адматай на фартух — сашый. Колькі табе нада — да канца не разматывай. І колькі будзеш жыць, будзеш пользавацца этым”. Прышла эта жэншчына дамой і на сарочку сабе адмерыла. І на чэхлік атмерыла і на ўско сям’ю паадмырала, а палатно ўсё цягнецца з таго. А дзед стары бача, думае: “Пойдзе нявестка куды-небудзь, так я пагляджу, што эта такое”. Тая баба адварнулася. Дзед палышоў, развярнуў. А там навойчык і ткачы маленькія сядзелі і ткалі ўсё эта палатно. Колькі тая баба адрэзала, столькі яны і... А, як толькі разматаў, так нічога і не стала.

ПАЛЯВІК

Я чула, быццам бы ў Кобаўцы былі два сыны і бацька. Жылі багата. Паехалі сыны за жытам. Бабы пажнуць і ў копы пакладуць. Прыехалі к капе. З другога капы, з суседня, набраў калосся, сказаць табе, вуж, і ў зубы, і нясе пад капу пад іхняю. Яны стаяць, глядзяць, хлопцы етыя. І прынес ён пад капу пад ету паклаў. І папоўз фазад. Яны ўздумалі: “Давай уб’ём!” І ўбілі. І тут ім абвясцілася: “Скажыце дамавому, што ўбілі палявога!” Прывезлі тое жыта. Склалі. Селі вьчэраць і кажуць: “Бацька! Што такое? Із Іванькавай капы да пад нашу капу вужака нёс калоссе. Паклаў і назад пабег пад Іванькаву капу. І мы яму далі. У другі раз мы засекалі яго кнутамі. І хтось сказануў: “Скажыце дамавому, што ўбілі палявога!” І хтось тут з падпечча ўвакно. Вакно пабіў і знік. Яны не бачылі хто. Патом і каровы, і коні — усё пагібла.

Генадзь ЛАПАЦІН,
супрацоўнік Веткаўскага музея
народнай творчасці.

Захавай традыцыю

Вячоркі, попрадкі, зборні...

Даўні звычай вяскоўных дзяўчат збірацца асеннімі і зімовымі вечарамі з работай у адной хаце называўся ў розных рэгіёнах Беларусі па-рознаму: *попрадкі, супрадкі* — таму, што ў такія вечары звычайна пралі воўну або лён, зборні — таму, што дзяўчаты збіраліся разам у адной хаце, *вячоркі* — таму, што збіраліся доўгімі цёмнымі вечарамі пры свеце аднаго святільніка (лучыны, запаленай на каганцы або пасвеце, проста ўторкнутай у сцяну або на спецыяльна зробленым прыстасаванні, які называўся *дзед і складаўся з калоды і расчэпленнага зверху калка, у які ўстаўлялі лучыну, пазней — самаробнай газойкі або газнічкі, газавай лямпы*).

На Пасожжы называлі гэты звычай "хадзіць на хваперу": дзяўчаты прыходзілі ў адну хату не толькі са сваім прадзевам, але і пачцеллю, бо на чалавіка, каб не ісці дадому ноччу. Гэта было не толькі эканамічна апраўдана (эканомілі лучыну або газу), а і разам працаваць веселей. Перш за ўсё гэта была вучоба ад старэйшых жанчын ручной працы, школа майстэрства. Да таго ж старэйшыя жанчыны расказвалі казкі, цікавыя здарэнні, паданні, легенды і былічкі, загадвалі загадкі, паказвалі гульні, моладзь ад іх вучылася спяваць, а ў святочныя дні ў такіх хатах наймалі музыкаў, наладжваліся танцы — і тут было чаму навучыцца і свае здольнасці праявіць.

Такім чынам ішоў працэс пераёмнасці працоўнай і культурнай спадчыны вусным шляхам. На вячорках прысутнічалі не толькі мужчыны той сям'і, якая прыняла на сябе клопат пра моладзь, але прыходзілі хлопцы з усёй вёскі, каб паглядзець, каторая з дзяўчат спрытнейшая, лепшая майстрыха — прыглядалі сабе пару. На вячоркі збіраліся найперш дзяўчаты шлюбнага ўзросту, а ў некаторых рэгіёнах, дзе былі вялікія сёлы, на кожнай вуліцы былі зборні дзяўчат, якія дзяліліся на ўзроставыя групы.

Пачыналіся вячоркі ў розных рэгіёнах у розны час: на поўдні работы ў полі заканчваліся раней, і

тут збіраліся, каб першы раз урачыста запаліць агонь у хаце 14 верасня ў дзень Сымона Стоўпніка або Сямёна (на Тураўшчыне — 11 верасня на Галавасека), на поўначы Беларусі — самае позняе — перад Пакровамі 14 кастрычніка. Заканчвалі вячоркі і ўрачыста запаліць агонь у хаце апошні раз перад веснавымі палявымі работамі на Фаміным тыдні перад Вялікаднем.

На жаль, у пасляваенны час гэты звычай знік на Беларусі. Але тыя, хто засвойвае беларусазнаўства практычна, хоча падрыхтавацца да цікавых абрадаў, могуць карыстацца гэтай народнай традыцыяй. Тэрмін, калі збірацца першы раз і ўрачыста запаліць свечку як сімвал агню ў хаце або нейкі самаробны сімвалічны святільнік, упрыгожаны выпінанкамі, падвешаны да столі комін (або пасвет), зробленага з калоды дзеда — гэта на ваш выбар, але пачатак вячорак восенню і заканчэнне вясной абавязкова адзначаюць ўрачыста, вясной падвядзіце вынікі выставай, а на Вялікадзень апраціце, як гэта было даўней, пашытыя і ўпрыгожаныя вышыўкай самаробныя строі, развучыце валачобныя песні і наведайце ўсіх сваіх сяброў, павіншуйце са святкам.

Зараз самы час падрыхтавацца да пачатку вячорак. Калі ў нейкай суполкі беларусаў няма памяшкання, збірайцеся па чарзе на кватэрах адзін у аднаго або ў адной кампанейскай сям'і. Тыя, хто будзе плесці з лазы, саломы — нарыхтоўваюць сыравіну, хто захапляецца фларыстыкай — усё лета збірае і сушыць кветкі, хто хоча вырабіць народны строй — купіць патрэбную тканіну, ніткі, аматары абрадавай культуры чытаюць пэўную літаратуру, пішуць сцэнарыі і падбіраюць неабходныя для развучвання песень тэксты, музыку, а лепш — запісанія на касетах і дысках. Тыя, хто ведае больш, будуць вусным шляхам перадаваць свае веды і навыкі іншым, як гэта было спрадвеку. Жадаем вам поспехаў!

Рэгіна ГАМЗОВІЧ.

Дзіцячая чытанка

Урокі Дзеда Усёведа

Добры дзень! Мае дарагія хлопчыкі і дзяўчынкі! Сёння прапаную вам урок:

Паўзуны і іншыя жывёлы

Запомніце словы, з якімі сустрэліся ўпершыню.

Паўзун, паўзуны — пресмыкаюцца, пресмыкаюцца.

Вуж — уж.

Вераценніца, сівень — веретеница.

Змяя — змея.

Яшчарка — яшчерица.

Жаба — лягушка, жаба.

Мядзведка — медведка.

Чарапаха — черепаха.

Смоўж — слизняк.

Вусень — гусеница.

Слімак — улитка.

П'яўка — пиявка.

ЦІКАВА ВЕДАЦЬ

На Беларусі шэсць відаў паўзуноў (рэптылій) з атрады лускаватых (вераценніца ломкая, гадзюка звычайная, мядзядка, яшчаркі порсткая і жывародная) і чарапахы балотная.

Вядомы з сярэдняга карбону. Жывуць на сухіх адкрытых месцах, у лясах, балотах і вадаёмах.

Тэмпература цела залежыць ад тэмпературы асяроддзя. Пры ахалджэнні цела да 8 — 6 градусаў большасць перастае рухацца. Актывныя ў вясенне-летні перыяд днём, з верасня — кастрычніка да сакавіка — красавіка ўпадаюць у спячку.

Чарапахы бачыць усё толькі зялёным, як салата.

Жабіны вочы бачаць толькі тое, што рухаецца.

Карысныя, знішчаюць мышападобных грызуноў (вуж, гадзюка), шкодных насякомых. Яд гадзюкі выкарыстоўваюць у медыцыне. Мядзядка і чарапахы ба-

лотная занесены ў Чырвоную кнігу Беларусі.

ЗАГАДКІ

Добра знае кожны з вас:

Рэкардсмен я ў стылі "брас",
Але нешта медалі
Да мяне не дапльлі.

(ежовж)

Па пяску ледзь-ледзь паўзе,
А не зловіш у вадзе.

Ні рыбіна, ні птаха,
А проста ...

(ехепедь)

ВЕРШЫ

ВУЖ

Вуж

паўзе

сабе

дарожкай,

не кране

ніводнай

ножкай.

Ён

пакратаў бы,

каб мог,

але

вуж

не мае

ног.

(М.Лужанін).

Што нагадвае размяшчэнне радкоў гэтага верша-жарту?

(аёдп жля хў)

ЖУК І СЛІМАК

Прыгожым летнім ранкам на лузе за сялом сустрэўся жук аднойчы з рагатым слімаком.

— Здарова! — жук вітае. —

Куды, браток, ідзеш

і з ракавіны хатку

нашто з сабой нясеш?

ПА ВЕРТЫКАЛІ

1. Храпка. 2. Святло. 3. Крок. 4. Бугай. 5. Абраз. 7. Смак. 8. Лялька. 9. Каліне. 12. Дах. 13. Лішак. 16. Стамленне. 17. Небажаты. 18. Бавоўнік. 19. Быдла. 20. Вар. 21. Гуд. 23. Званіца. 25. Талент. 28. Ядвоб. 29. Вісус. 30. Яскі.

Адказы на крыжаванку, змешчаную ў № 18-19

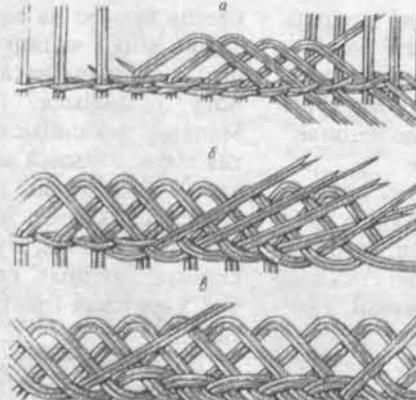
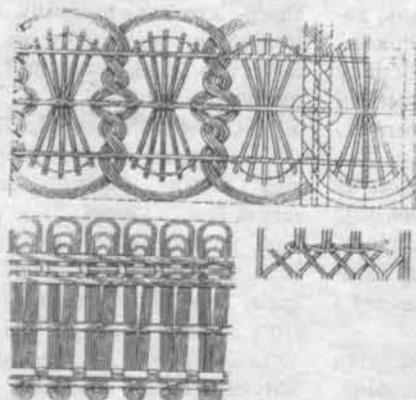
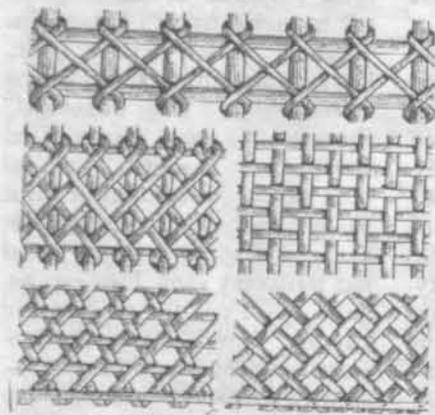
ПА ГАРЫЗАНТАЛІ

1. Хустка. 6. Асілак. 10. Гурба. 11. Азярод. 13. Ласня. 14. Каласавік. 15. Кала. 16. Скоп. 20. Варта. 22. Перапынак. 24. Кут. 26. Умова. 27. Дарагойка. 31. Адхіленне. 32. Снеданне. 33. Завушніца. 34. Катрынка.

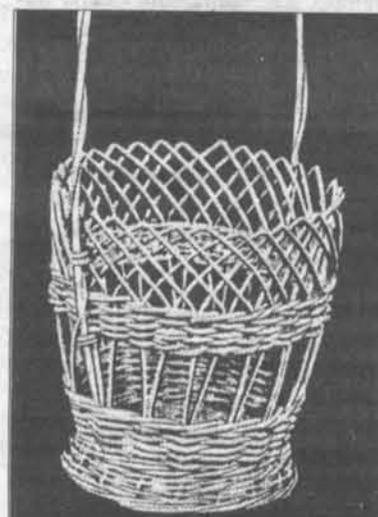
Майстэрня

Лозапляценне

УРОК СЁМЫ: АЖУРНАЕ ПЛЯЦЕННЕ

да сценкі вырабу. Далей канцы вяровачкі прасоўваюць праз стойкі і загінаюць. Для заканчэння пляцення абодва канцы стоек прасоўваюць праз вяровачку, якую раней сплялі са стоек, і, загнуўшы ў процілеглы бок, хаваюць іх у вя-

вага боку больш тоўстымі пружамі ці пласцінамі, якія абвіваюць разам са стойкай стужкай.

Асновай плеченых рэчаў з'яўляюцца донцы, ручкі, абручы, каркасы, выраб і пляценне якіх патрабуе асобнай гаворкі.

Ніна БУРАКОЎСКАЯ,
Ірына ШТЭФАН.

Ажурнае пляценне — гэта мастацкае пляценне з адкрытымі ячэйкамі. Рэчы дэкаратыўна-прыкладнага характару, выкананыя гэтай тэхнікай, вызначаюцца

вытанчанасцю і прыгажосцю. Робяць як простыя, так і складаныя малюнкі ажурнага пляцення. Для трываласці ажурнае пляценне ў некаторых месцах замацоўваюць

вяровачкай у два пруты. Пры заканчэнні ажору (мал а, б, в) пары стоек аплятаюць вяровачкай у два пруты, потым стойкі загінаюць і прыціскаюць вяровачкай

рвачкай. Такім спосабам заканчваюць, у прыватнасці, розныя карзінкі, вазы для кветак. Іншы раз у ажурным пляценні стойкі для трываласці мацуюць з вонка-

З любоўю — да Лунінца...

Падставай для напісання гэтага матэрыялу паслужыла брашура са ста старонак, выдадзена тыражом усяго ў 200 экзэмпляраў і аддрукаваная на ізографе настольна-выдавецкага комплексу рэдакцыі газеты "Лунінецкія навіны". Гэтае паўсамадзейнае дзецішча энтузіястаў. Называецца яна "Знікшыя і знікаючыя прафесіі". У брашуры 65 нарысаў пра існуючыя ў даваенным Лунінце прафесіі. Кожны нарыс — сімпатычная мініяцюра, якая расказвае пра канкрэтных людзей, пра месца і час, яна значна папаўняе наша ўяўленне пра мінулае. Натуральна, што гэтага выдання няма ў продажы. Аўтар брашуры, вядомы беларускі філатэліст і краязнавец Леў Коласаў, на старой дружбе падараваў яе мне.

— Леў Леанідавіч, вы — аўтар шматлікіх артыкулаў у газетах і часопісах па гісторыі філатэліі і краязнаўству, у тым ліку і ў "Толасе Радзімы", маеце таксама і выдадзеныя па гэтай тэматыцы кніжкі. А вось як нарадзілася ідэя стварэння кніжкі "Знікшыя і знікаючыя прафесіі"?

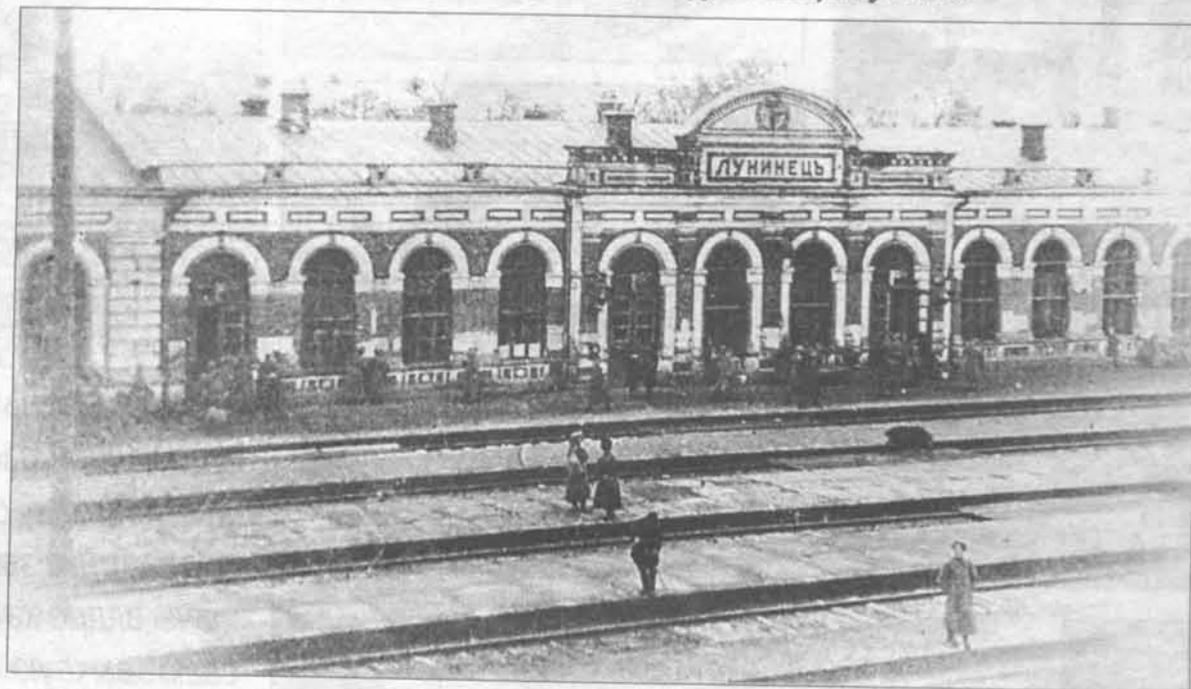
— Лунінец — горад майго дзяцінства і юнацтва. Не хочацца высокіх слоў, але я люблю яго такім, які ён ёсць. На жаль, у Лунінца слабая гісторыя. Самы каштоўны помнік архітэктуры на тэрыторыі горада — Святакрыжаўздзіжанская царква, узведзеная ў 1912 годзе. На яе месцы раней была драўляная, якая прыгавяшча ў старажытных летах. Сумна, але ўсё, што мелася тут калісьці, разбурана ці спалена. Касцёл — так сабе... Палякі, якія тут былі ў свой час, узвялі пару каменных будынкаў, гандлёвыя рады пабудавалі яўрэі, якіх тут было вялікае мноства. Большасць іх загубілі ў вайну фашысты...

Мне заўсёды ве-

— А самі вы якія гады помніце найбольш ярка?

— Мне асабліва добра памятаю 1937-1939 гады. А ўсё, што было раней — з успамінаў бацькоў. У 20-30-я гады ў Лунінце людзі розных нацыянальнасцей жылі мірна-дружна і дастаткова цывілізавана... Халадзільнікаў тады, як ведаеце, не было, але прадукты ўмелі захоўваць у любое надвор'е, нават у самую гарачыню. Каб прадукты не псаваліся, часцей за ўсё прымянялі кавалкі лёду, які загатоўвалі зімой. І ён не таяў усё лета... Як гэта рабілася, я апісваю ў асобным нарысе. "Вывесачнікі" адказвалі за гарадскую рэкламу, ювеліры выраблялі цудоўныя рэчы з золата і сярэбра, "балаголы" забяспечвалі перавозку грузаў. Існавалі і свае "пажыўныя" месцы. Была нават такая прафесія — мапапекі, гэта тыя, хто рабіў мапу да яўрэйскай пасхі. Дадам, што яўрэі ўвогуле стваралі асабліва каларыт у нашай мясцовасці. Дарэчы, спонсарам маёй кніжкі аб старых прафесіях стала былая жыхарка Лунінца, цяпер грамадзянка Ізраіля

каб паказаць наш жывёльны свет. Бацькі мае, між іншым, пражылі ў гэтым горадзе ўсё сваё жыццё. Жывучы ўжо ў Мінску, я вельмі часта наведваўся ў Лунінец. У апошнія гады свайго жыцця маці і бацька многае расказвалі мне пра тое, як раней жылі людзі ў Лунінце, пра ўзаемаадносіны суседзяў, пра мясцовыя норавы. Мне падалося гэта дастаткова цікавым.

— А самі вы якія гады помніце найбольш ярка?

— Мне асабліва добра памятаю 1937-1939 гады. А ўсё, што было раней — з успамінаў бацькоў. У 20-30-я гады ў Лунінце людзі розных нацыянальнасцей жылі мірна-дружна і дастаткова цывілізавана... Халадзільнікаў тады, як ведаеце, не было, але прадукты ўмелі захоўваць у любое надвор'е, нават у самую гарачыню. Каб прадукты не псаваліся, часцей за ўсё прымянялі кавалкі лёду, які загатоўвалі зімой. І ён не таяў усё лета... Як гэта рабілася, я апісваю ў асобным нарысе. "Вывесачнікі" адказвалі за гарадскую рэкламу, ювеліры выраблялі цудоўныя рэчы з золата і сярэбра, "балаголы" забяспечвалі перавозку грузаў. Існавалі і свае "пажыўныя" месцы. Была нават такая прафесія — мапапекі, гэта тыя, хто рабіў мапу да яўрэйскай пасхі. Дадам, што яўрэі ўвогуле стваралі асабліва каларыт у нашай мясцовасці. Дарэчы, спонсарам маёй кніжкі аб старых прафесіях стала былая жыхарка Лунінца, цяпер грамадзянка Ізраіля

Ільяна Села. Яе бацька Шлома Альпінер быў дырэктарам Лунінецкай тыпаграфіі ў 1939-1940-х гадах.

— Раскажыце, калі ласка, пра сваіх бацькоў.

— Маці — з дому дробнага шляхціца Рыбчынскага. Калі ў канцы XIX стагоддзя згарэў родавы "маёнтак" Рыбчынскіх, дзядуля перабраўся ў Лунінец з сям'ёй і ўладкаваўся працаваць на чыгунку кандуктарам. Работа гэтая тады была паважаная, някешска аплочвалася. Ён змог пабудаваць

мой — урадзенец Петраграда, рускі. Гісторыя яго жыцця таксама няпростая. Пры паляках нашай сям'і жылося несалодка, бацьку доўга не давалі грамадзянства, за таго ён не мог знайсці працу. Але калі неабходна было абараняць краіну, узвалі ў войска. Ён адслужыў радавым 64-га стралковага паморскага Мурманскага палка ў Польшчы. У час інтэрвенцыі на Савецкую Расію польскі легіён знаходзіўся ў Мурманску. Другі раз бацька быў мабілізаваны ў 1939 годзе. Дывізію, у якой слу-

жыў, немцы разбілі пад Львовам, і ён вярнуўся дамоў. Бацька быў чалавекам культурным, хоць і не меў вялікай адукацыі. Вадзіў машыну, іграў у гарадскім аркестры, быў цудоўным саадаводам і агароднікам.

— Вы так цікава расказваеце ў кніжцы пра экзатычныя для

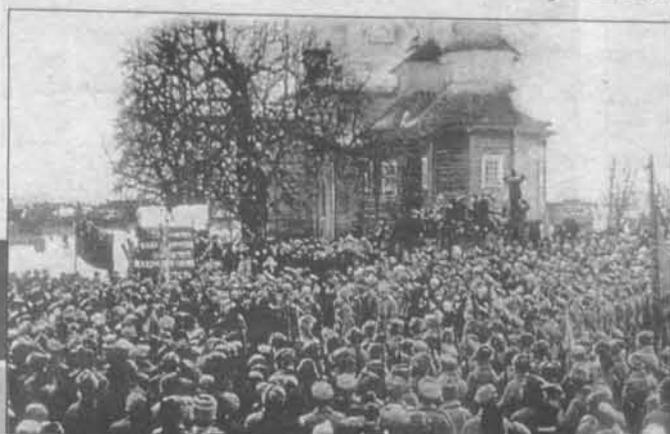
нашага часу прафесіі, што меліся ў перадваенныя гады ў Лунінце, напрыклад, гіпэлях, асенізатарах, магільшчыках памерлай жывёлы, мапапекі. Усе гэтыя людзі не проста добрасумленна працавалі, яны яшчэ і канкуруравалі паміж сабой за права рабіць тую ці іншую неабходную для

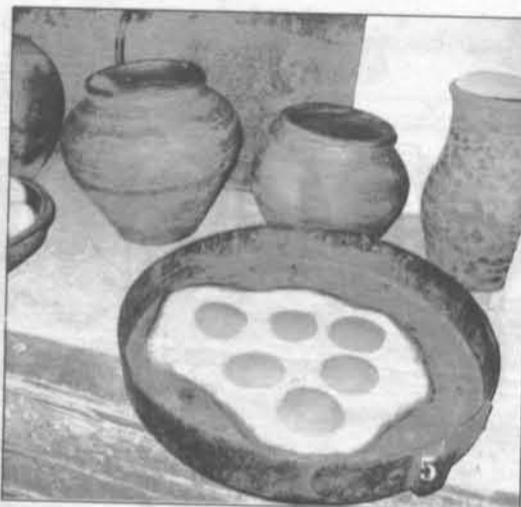
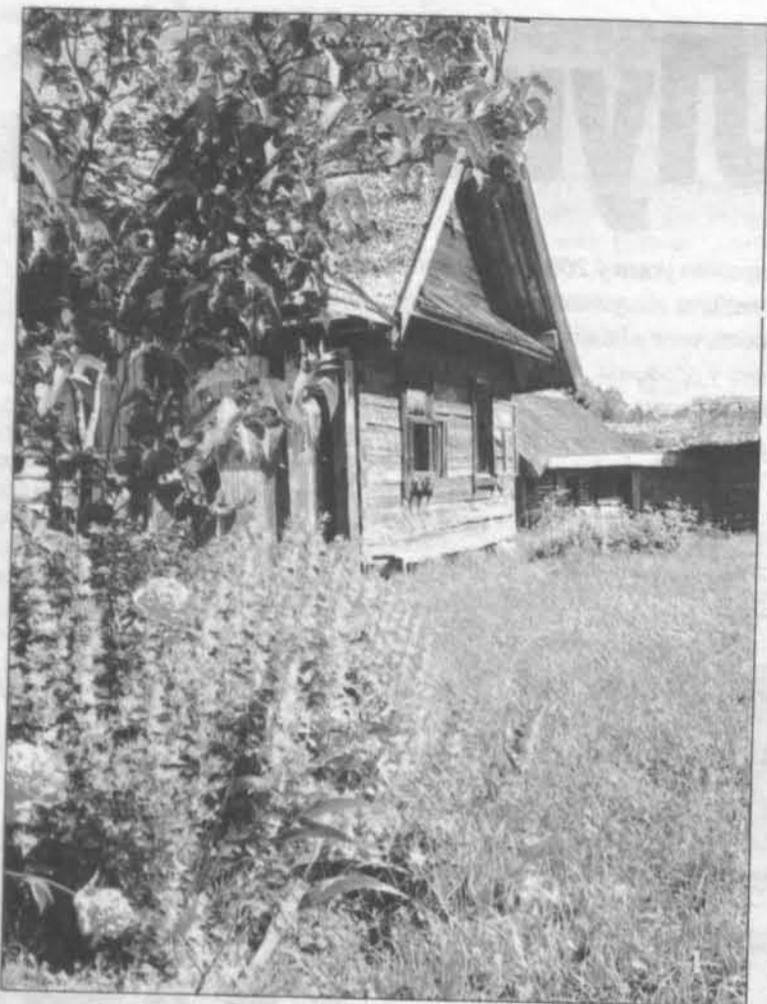
грамадства справу. Кагосьці з іх ведалі асабіста?

— Безумоўна. Швачка Рахілька ў нас часта бывала ў гасцях, жыла на нашай вуліцы. З сынам агародніка Бухціка, Лёнікам, я сябраваў. Старэйшы Бухцік, які быў выдатным агароднікам, ніколі не дзяліўся сакрэтамі агародніцтва з маім бацькам. Гэта і зразумела — канкурэнцыя... Толькі ў 1960-х гадах ён стаў сябе паводзіць па-іншаму, стаў больш лагодны. Ведаў я і кавалі, той жыў непдалёку ад нас. Мы — хлапчuki — яму металалом цягалі за пару капеек... Ведаў марожаншчыцу, з яе дачкой мы ў адным класе вучыліся. Ды ўвогуле Лунінец быў як адна вялікая вёска. Усе ведалі адзін аднаго, па-просту хадзілі ў госці, дапамагалі адзін аднаму ў бядзе. Лічу, што павучыцца ў многіх з тых, пра каго я расказваю ў сваёй кніжцы, было б вельмі карысна цяперашнім прадпрыемальнікам, тым, хто займаецца прыватным бізнесам, каб яны ведалі, як дасягнуць поспеху ў сваёй справе, як ставіцца да кліентаў.

Марыя ГЖЭШЧАК.
НА ЗДЫМКАХ: стары будынак чыгуначнага вакзала ў Лунінце; маці і бацька Льва Коласава; дзеці з наваколля Лунінца (30-я гады XX ст.); вуліца Незалежнасці; мітынг у 1917 годзе ля будынка старой царквы; дэпо станцыі Лунінец. Фота з архіва.

Ціхім сонечным ранкам я іду вясковай вуліцай на чысьцяк, падымаючы каларытны прагонаў сенажаці падымаецца лёгкая двара тонка звякнуў падойнік, а ў далёкім яўненькім вядра халоднай празрыстай вады. Навесна сваю звыклую песню, абвяшчаючы нараджэнне новай столькі рэальнай была атмасфера вёскі, якая жыве па народнай архітэктуры і п...

Беларускі

Тэрмін нязвычайны для нас і пайшоў ён ад назвы шведскай вёсачкі, дзе ўпершыню ў свеце быў створаны музей народнай архітэктуры. Беларускі музей адзін з самых маладых — у наступным годзе ён адзначыць сваё трыццацігоддзе. І задача ў яго — захоўваць і паказваць помнікі гісторыі і культуры ў становішчы, бліжэй да натуральнага. А гэта значыць — паказаць найбольш цікавыя і характэрныя для канкрэтнага рэгіёна ўзоры народнай архітэктуры, рамёствы, прадметы побыту, прылад вытворчасці і іншае.

Ідэя стварэння музея дзесяцігоддзямі лунала ў асяроддзі навукоўцаў і інтэлігенцыі. Яшчэ ў 1908 годзе з такой прапановай выступіў вядомы мастак Фердынанд Рупчыц. Але ж Першая сусветная вайна, рэвалюцыйныя катаклізмы і Другая сусветная вайна не дазволілі рэалізаваць задуманае. Хаця ў 20-я гады былі даследаваны помнікі матэрыяльнай культуры Навагрудчыны, Віленшчыны, Беластоцчыны і іншых мясцін.

У пасляваенныя гады, асабліва ў 60-я, калі адбывалася перабудова аграпрамысловага комплексу, узнікла пагроза страты ўнікальных помнікаў народнай архітэктуры. Толькі ў 1976 годзе прымаецца пастанова аб стварэнні музея. І яшчэ дзесяць гадоў напружанай працы навукоў-

цаў, архітэктараў, рэстаўратораў, каб у музей прыйшлі першыя наведвальнікі.

А размясціўся музей у мяляўнічым прыгарадзе Мінска на сутоках рачулак Пціч і Менка. Мясціны гэтыя першапачаткова гістарычныя. Гарадзішча на Менцы (ці не адсюль пайшоў старажытны Менск?) і шэраг курганоў-магілікаў ствараюць своеасаблівую атмасферу. Крайвід мяляўніча дапаўняюць шэраг вадасховішчаў Волчкавічы і вёска Строчыцы на другім баку Пцічы (можа адтуль і дасягнула песня пёўня).

Наведвальнікі музея маюць ўнікальную магчымасць у кароткі час наведаць Цэнтральную Беларусь, Панямонне і Паазер'е, пазнаёміцца з народнай архітэктурай гэтых

уліцай. Доўгая цень ад царквы лягла на віль-
т разнастайных кветак у палісадах. Ад звіль-
ая, празрыстая пара. Здалося: недзе ў глыбіні
канцы вуліцы зарыпеў "журавель", падыма-
ла жэрдку агароджы ўзляцеў певень і прапеў
кэнне новага дня... А можа і не здалося — на-
кую стварылі ў Беларускам дзяржаўным музеі
быту, які яшчэ называюць

кі скансэн

рэгіёнаў, з жыццёвым укла-
дам яе жыхароў. А мне яшчэ
пашанцавала на экскурсавода.
Галоўны архітэктар музея
Святлана Лакотка падрабязна
расказала пра асаблівасці за-
будовы кожнага з рэгіёнаў. У
былыя часы адсутнічала су-
часнае паняцце "тыпавы пра-
ект", але існавалі традыцыі,
напрацаваныя шматвяковым
восьцім сялян, якіх пры-
трымліваліся пры будаўніц-
тві. Таму пры стварэнні му-
зейнай экспазіцыі выкары-
стоўваліся асобныя пабудовы з
розных вёсак з улікам захаван-
насці. Так, экспазіцыя Цэн-
тральнай Беларусі прадстаў-
лена вёскай з характэрнай
планіроўкай: плошча з пабу-
довамі грамадска-культурнага
цэнтра і вуліцай з двухба-
вай забудовай сядзіб, асобныя

элементы якіх прывезены з
розных куткоў Міншчыны і
Магілёўшчыны. Пакроўская
царква XVIII стагоддзя з вё-
скі Логнавічы Клецкага раёна,
школа першай паловы XX
стагоддзя з вёскі Калодчына
Вілейскага раёна, гумно з
Лучнікаў, а хата з вёскі Ісер-
на Слуцкага раёна, хлеў са
Старадарожскага раёна...
Уражае прадуманасць пла-
ніроўкі сядзіб, іх канструк-
тыўнае выкананне — усё ра-
білася з практычным пад-
ходам, без архітэктурнай
празмернасці. І нават калі
з'яўляліся сціплыя ўпрыгож-
ванні, то і назву ім давалі з
пункту гледжання іх карыс-
насці. Так, разную дошку на
франтоне з пагардай называ-
лі "дармавесам".

Што тычыцца практыч-

насці забудовы, то асабліва
ўразіла сядзіба так званая
вяночнага тыпу з вёскі Бу-
дзічы Докшыцкага раёна
(рэгіён "Паазер'е"). Вось
ужо сапраўды "мой дом —
мая крэпасць". Зачыніў ва-
роты — і ўсё пад адным да-
хам, па ланцужку: хата, май-
стэрня, варыўня, клець, сві-
ран, стайня, аўчарня, хлеў,
дзённая (для дзённага па-
стою скаціны) — зручна і
бяспечна.

Не меншую цікавасць вы-
клікаюць інтэр'еры сядзіб, бо ў
кожным — своеасабліва вы-
става, прысвечаная вясковым
прамыслам і каляндарным свя-
там. Прыстасаванні для ткац-
тва і дрэваапрацоўкі, сельска-
гаспадарчыя механізмы для
апрацоўкі зямлі, збору ўра-
джаю, абмалоту і ачысткі зер-
ня. Экспазіцыі, прысвечаныя
Калядам і Вялікадню, даюць
уяўленне аб тым, як святкава-
ліся гэтыя галоўныя святы. У
памяшканні пуні з вёскі Вол-
каўшчыны Міёрскага раёна
арганізавана выстава транспар-
тных сродкаў сялян. Разна-
стайныя вазы, сані і падсанкі,
брычка з плеченым з лазы вер-
хам для святочнага выезду,
лодкі-даўбёнкі (у народзе —
"душгубкі"), мажары (вялікія
сялянскія калёсы з высокімі
драбінамі) і пмат іншага, без-
умоўна, зацікавіць наведваль-
нікаў.

Грунтоўная выстава, пры-
свечаная апрацоўцы льну рас-
павядае пра спосабы яго апра-
цоўкі і прыстасаванні — ад ча-
соў нашых прашчурал да су-
часных фабрычных станкоў.
Дарэчы, экспазіцыя створана з
дапамогай Аршанскага льно-
камбіната.

Не меншую цікавасць вы-
клікае і выстава "Пчаларства
на Беларусі", якая разгорну-
та ў сектары "Падняпроўе".

Завяршаючы гэтую ка-
роткую вандроўку, хочацца
адзначыць, што ўсё, што
зроблена калектывам музея,
значна і цікава. Але ж не-
абходна сказаць, што зробле-
нае — толькі палова запланаванага.
Па-за экспазіцыяй за-
стаюцца найцікавейшыя рэ-
гіёны Палесся і Панямоння,
не ажыццяўляецца праект
пабудовы мястэчка — харак-
тэрнага для Беларусі рамес-
ніцка-гандлёвага асяродка.
Як заўсёды, усё вырашаюць
грошы, а ў дадзеным выпад-
ку — іх адсутнасць. І каб сх-
мянуць тых, ад каго зале-
жыць вырашэнне фінанса-
вання, магу смела сцвяр-
джаць: праз пяць-дзесяць год
ужо не будзе чаго звязіць у
музей, а значыць, згубіцца
галоўнае — аўтэнтычнасць
пабудовы.

Яўген КАЗЮЛЯ.
НА ЗДЫМКАХ: 1. Сядзіба з
вёскі Будзічы Докшыцкага
раёна. 2. Чырвоны кут. 3.
Царква і званіца з вёскі Вя-
лец Глыбоцкага раёна. 4, 5,
7, 8, 9, 11, 12, 14. Фрагменты
экспазіцыі вясковага
быту. 6. Музейныя пабу-
довы відаць здалёк. 10. Мо-
ладзь — галоўны наведваль-
нікі музея. 13. Млын з
вёскі Янушоўка Мядзельска-
га раёна (XX стагоддзе).
15. На выставе "Пчаларства
на Беларусі". 16. На вяско-
вай вуліцы (Цэнтральная
Беларусь).
Фота аўтара.

“Комплексная доўгатэрміновая праграма развіцця Полацка і Полацкага нацыянальнага гісторыка-культурнага музея-запаведніка на 2000–2005 гады” (Працяг. Пачатак у № 28–29 за 28 ліпеня).

II. Музей-запаведнік

Полацкі нацыянальны гісторыка-культурны музей-запаведнік створаны на базе гісторыка-археалагічнага запаведніка, які вядзе свой пачатак з 1967 года. Яго нязменны кіраўнік апошняга 12 гадоў — Мікалай ІЛЬНІЦКІ, карэны палачанін (пра сябе кажа: “дзе нарадзіўся, там і прыгадваюся”), філолаг па адукацыі, працаваў дырэктарам 13-й сярэдняй школы ў Полацку, дзе была створана першая мастацкая галерэя і выстаўляліся творы прафесійных мастакоў. Старшыня Полацкага гарвыканкама Уладзімір Тачыла, убачыўшы яго плённую працу, запрасіў узначаліць Полацкі гісторыка-культурны музей-запаведнік. У 1998 годзе Ільніцкі атрымаў спецыяльную прэмію Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь “За маральнае і эстэтычнае выхаванне беларускага народа і прапаганду культурных каштоўнасцей” і граматы Савета Міністраў — за вялікі асабісты ўклад у адкрыццё Мастацкай галерэі ў Полацку.

Мікалай Ільніцкі з’яўляецца яшчэ і членам Пастаяннай камісіі па сацыяльных пытаннях Савета Рэспублікі Нацыянальнага савету Рэспублікі Беларусь, сапраўднае распрацоўчы і ўдасканаленыя заканадаўства ў галіне культуры. З ім гутарыць наш карэспандэнт Рэгіна ГІМЗОВІЧ.

— У гэтым годзе Праграма завяршаецца. Калі вярнуцца да яе пачатку, то якім структурна і якасна быў ваш музей-запаведнік, дзе размяшчаўся, і ці змяніўся змест яго працы за гэты час?

— Змянілася многае, і ў лепшы бок, што нас радуе. У 2002 годзе музей-запаведнік набыў статус “нацыянальнага”, але да гэтага мы ішлі шмат гадоў. У нас 44 навуковых супрацоўніка, цудоўны творчы калектыў, у якім кожны займаецца вывучэннем гісторыі Полацка па розных накірунках. Заўсёды ў лютым мы праводзім навуковыя канферэнцыі па выніках працы за мінулы год, выдаём навуковыя зборнікі. Нашы супрацоўнікі ездзяць у архівы Мінска, Пецярбурга і іншыя. Да таго ж мы выдаём пастаянна буклеты, паштоўкі, друкуем артыкулы ў газетах і часопісах, ладзім выставы — гэта ўсё ґрунтоўная навуковая праца. Так што перш за ўсё за апошняга пець гадоў вырас якасна наш навуковы калектыў.

Калі мы прыступалі да рэалізацыі гэтай праграмы, ухваленай Прэзідэнтам Рэспублікі Беларусь, гэта была першая ў нашай дзяржаве праграма, калі кіраўнік краіны звярнуўся да развіцця старадаўняга беларускага горада і развіцця музея. Гэта вельмі важная, неацэнная падтрымка гораду і музею-запаведніку.

На той час у Полацку было пэўнае музей, самы славетны з якіх — Музей архітэктуры Сафійскага сабора XI-XVIII стагоддзяў. У

свой час Полацкі гарвыканкам ухваліў Праграму музейнага горада Полацка, і нам былі выдзелены старадаўнія будынкі-помнікі для музейных экспазіцый. Адзін з іх — Музей беларускага кнігадрукавання (адкрыты ў 1990 годзе да 500-годдзя Францыска Скарыны ў будынку жылога корпуса былога Богаяўленскага мужчынскага манастыра, больш вядомага пад назвай Брацкай школы). Пазней такая практыка — размяшчэнне полацкіх музеяў у будынках, якія з’яўляюцца помнікамі, — была працягнута з пачаткам рэалізацыі “Комплекснай доўгатэрміновай праграмы развіцця Полацка і Полацкага гісторыка-культурнага музея-запаведніка на 2000–2005 гады”.

— А як структурна музей-запаведнік змяніўся за гэты час?

— Структурна наш музей-запаведнік таксама змяніўся: з’явілася шмат новага, адкрыліся новыя цікавыя музеі. Калі ў Полацку святкаваўся фестываль працаўнікоў сяла “Дажынкi” ў 2002 годзе, Прэзідэнт краіны Аляксандр Лукашэнка адкрыў школьную мастацкую галерэю, якая размяшчалася ў будынку XVIII стагоддзя — былым Езуіцкім калегіуме (там некалі існавалі мастацкія зборы). На трох яго паверхах прадстаўлены старадаўні полацкі жывапіс — ікананіс, археалагічныя рэчы, якія маюць мастацкую каштоўнасць, а таксама вельмі цікавыя сучасныя зборы. Наведвальнікі, у тым ліку і замежныя госці горада, ад іх у захвапленні.

За гэтыя гады мы адкрылі Музей ткацтва, у якім збіраюцца этнаграфічныя матэрыялы з Пазер’я, яго фонды папаўняюцца штомесячна.

Летась адкрылі Дзіцячы музей. Хацелася зрабіць яго непаўторным. Для гэтага вывучалі сусветны вопыт. Напрыклад, разам з іншымі беларускімі музейшчыкамі мы ездзілі ў Амерыку. Там дзіцячыя музеі — гэта фактычна дамы дзіцячай творчасці без музейных рэчаў. Мы ж вырашылі зрабіць інтэрактыўны музей, дзе б юныя наведвальнікі маглі паглядзець экспазіцыю, звязаную з гісторыяй горада Полацка, патрымаць у руках цікавыя музейныя рэчы — званочкі, вагі, ключы, манеты, зборы паштовак і іншыя. Мастацкае вырашэнне экспазіцыі ажыццявілі студэнты Беларускай акадэміі мастацтваў. Перад будынкам музея стаіць цікавая скульптура аспіранта гэтай акадэміі Паўла

Вайніцкага “Шкаляр”. Гэта шкаляр часоў Скарыны з гадзіннікам. Дарэчы, у экспазіцыі Дзіцячага музея ёсць калекцыя гадзіннікаў. Тут праводзяцца заняткі па музейнай педагогіцы, як і ў іншых полацкіх музеях. У дворыку Дзіцячага музея

пчырае прафесійны садоўнік, ён вырошчвае каля 200 відаў разнастайных раслін, якія цвітуць ад ранняй вясны да глыбокай восені.

Мы ўжо выхавалі некалькі пакаленняў моладзі, якія ведаюць, што такое музей і як там сябе паводзіць, цікавіцца гісторыяй свайго горада, ведаюць, як праводзіцца рэстаўрацыя. У Дзіцячым музеі мы таксама збіраем калекцыю дзіцячых цацак з даўніх часоў да сучаснасці. У адной з зал гэтага музея ёсць вітрына, дзе юныя палачане выстаўляюць свае прыватныя калекцыі.

Што толькі ні збіраюць дзеці-калекцыянеры! Адна дзяўчынка выстаўляла калекцыю конікаў, хлопчык — сабачак (яго выстава скончылася святкам сабачак у дворыку музея, куды дзеці прывялі сваіх гадаванцаў). У свой час мы знаёміліся з расійскімі дзіцячымі музеямі. Напрыклад, у Загорску ў Троіца-Сергіевым пасадзе і іншых расійскіх музеях ёсць калекцыі дзіцячых цацак мала.

У адной з зал Дзіцячага музея прадстаўлена радаводнае дрэва ў выглядзе дуба, кожны лісточак на якім прысвечаны цікавым людзям горада Полацка з мінулых часоў да сучаснасці.

— У вас даўно задуманы экалагічны музей, для якога выдзелены таксама цікавыя, арыгінальныя помнікі архітэктуры. У якой стадыі зараз праца над стварэннем гэтага музея?

— Так, мы ствараем Прыродна-экалагічны музей, ужо акрэсліваецца яго канцэпцыя. Экспазіцыя размесціцца ў будынку былой водапажынай вежы — помніку прамысловага будаўніцтва 50-х гадоў, яна пакажа, як чалавек уздзейнічае на навакольнае свет, на экалогію. У зале-лекторыі можна будзе паглядзець цікавыя фільмы. Таксама плануем, што тут будзе навукальны планетарый. Наваполацкая фірма “Мастак” працуе над канцэпцыяй ландшафтнага дызайну вакол музея і інтэр’ера музея. Ля будынка мяркуецца размясціць скульптуру “Праблемы экалогіі і чалавека”.

На тэрыторыі вакол самой вежы будуць расці занесеныя ў Чырвоную кнігу расліны. Мы нават марым аб тым, каб былі валяры з жы-

вёламі, якія жывуць у нашых лясах — дзеціям будзе цікава.

— А дзе ж размяшчаюцца фонды вашых музеяў — цяперашніх і будучых? Для добрага захавання экспанатаў патрэбна немалая плошча.

— Два гады таму Полацкі гарвыканкам перадаў нам у карыстанне помнік архітэктуры XIX стагоддзя, у якім мы зараз размяшчаем нашы фондавыя калекцыі. Былы будынак вайскавай кватэрна-эксплуатацыйнай часткі каля Музея ткацтва таксама перададзены для захавання фондаў. Дарэчы, на рэстаўрацыю музейных рэчаў мы двойчы атрымлівалі гранты Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь. Дзякуючы ім, адрэстаўравалі уніяткія абразы XVIII стагоддзя Полацкага Са-

фійскага сабора, якія маюць сусветную мастацкую каштоўнасць.

— Раскажыце, калі ласка, пра лёс Полацкага Сафійскага сабора. Якія змены адбыліся ў гэтым помніку-музеі, калі параўноўваць з 2000 годам — пачаткам рэалізацыі Комплекснай доўгатэрміновай праграмы?

— З дапамогай дзяржавы мы правялі велізарную работу па рэстаўрацыі фасада сабора. Адрамантавалі дах, у інтэр’еры правялі рамонтныя работы. Тры гады ўжо ладзім археалагічныя выставы ў саборы, дзе прадстаўлены вельмі цікавыя рэчы. Адрэстаўравалі скульптуры, якія стаяць там, і зараз яны добра выглядаюць. У саборы праводзіцца велізарная канцэртная дзейнасць, двойчы на год — фестывалі. У красавіку тут прайшоў чарговы XVIII фестываль старадаўняй і сучаснай камернай музыкі. На Ражджаство тут праходзяць канцэрты праваслаўнай музыкі. 235 тысяч чалавек пабывала летась у Сафійскім саборы, і ўсе яны паслухалі музыку, паглядзелі непаўторную архітэктуру, выставы, паслухалі нашых таленавітых

экскурсаводаў. Полацк заўсёды быў прыцягальным для турыстаў. Нават 10 гадоў таму ён прымаў па 150 тысяч чалавек у год.

— Ведаю, што акрамя 11 дзеючых, у Полацку плануецца адкрыццё новых музеяў. Раскажыце, калі ласка, пра далейшыя планы развіцця музея-запаведніка.

— У нашых планах — стварэнне Музея гісторыі Полацка і Музея археалогіі. Калі ствараўся наш музей-запаведнік, які зараз называецца гісторыка-культурным, ён быў гісторыка-археалагічным (яго пачатак датуецца 1967 годам). У нас вельмі шмат каштоўных археалагічных рэчаў. У Комплекснай доўгатэрміновай праграме акрэслена неабходнасць перадаць Полацкаму музею-запаведніку корпус “В” былога Езуіцкага калегіума. Зараз гэты будынак перададзены, і навукоўцы працуюць над стварэннем дакументацый па рэстаўрацыі гэтага корпуса. Ён адзін з самых старых (пачатак XVIII стагоддзя), і ад даследавання чакаем шмат новых звестак. Але адкрыццё гэтых музеяў яшчэ наперадзе.

А вось цікавая падзея апошняга часу — у канцы мая мы адкрылі ў доміку Пятра Першага Гандзейскі музей. Некалі ў сярэднявеччы існаваў такі гандлёвы саюз, і яго аддзяленне было ў Полацку. Музей будзе адлюстроўваць гісторыю гандлёвых сувязей Полацка. Знойдзены вельмі цікавыя матэрыялы.

— Комплексную доўгатэрміновую праграму на 2000–2005 гады, ухваленую і падтрыманую Прэзідэнтам і ўрадам краіны, ініцыявалі самі палачане. Як удалося атрымаць такую падтрымку ў свой час?

— Старшыня Полацкага гарвыканкама Уладзімір Тачыла — чалавек высокай культуры, які разумее патрэбы горада як старажытнага гістарычнага цэнтра, клапаціцца пра яго будучыню — дзяцей і моладзь, бо гісторыка-культурныя веды пра родны горад патрэбны перш за ўсё ім. А яшчэ для сацыяльна-эканамічнага развіцця Полацка неабходна развіваць турыстычна-экскурсійную дзейнасць. І як жа ж наш горад змяніўся за гэтыя 5 гадоў, пахарашэў! Ён добраўпарадкаваны, з’явілася шмат новых помнікаў (Ефрасінні Полацкай, Сімяону Полацкаму, скульптура “Крывічы” каля Мастацкай галерэі, памятны знак літары “ў”). Зараз працуем над тым, каб у Полацку адкрыць помнік Мсціславу Чарадзею. А ў дворыку Дзіцячага музея з’явіцца скульптура бронзавага сонечнага гадзінніка, якую мы заказалі скульптару Паўлу Вайніцкаму. Да канца 2005 года праграма развіцця Полацка і музея-запаведніка будзе цалкам рэалізаваная, аднак мы на ёй не спынімся. Ужо распрацавана чарговая — на 2006–2015 гады, якая будзе садзейнічаць развіццю Полацка як гісторыка-культурнага комплексу і турыстычнага цэнтра.

НА ЗДЫМКАХ: Мікалай ІЛЬНІЦКІ; куток пералісчыка ў Музеі кнігадрукавання; комплекс Полацкага Спаса-Ефрасіньеўскага манастыра, які належыць музею-запаведніку; Полацкі Сафійскі Сабор (від звонку і інтэр’ер).

Расія, Тальяці

Беларускі сцяг у цэнтры Расіі

У расійскім горадзе Тальяці пражывае больш шасці тысяч нашых суайчыннікаў. Беларусы старэйшага пакалення прыехалі туды ў 70-ых гадах мінулага стагоддзя на ўсесаюзнае будаўніцтва вялізнага Волжскага аўтамабільнага завода, маладзейшыя нарадзіліся ўжо там. Усе яны маюць расійскае грамадзянства, але па-ранейшаму лічаць сябе беларусамі. Каб захоўваць традыцыі, мову роднай старонкі, распаўсюджаць беларускасць у самым цэнтры Расіі, 31 студзеня 2005 года быў арганізаваны нацыянальны цэнтр культуры "Неман". Аб дзейнасці і планах арганізацыі наш карэспандэнт Кацярына НЕМАГАЙ гутарыць з намеснікам старшыні цэнтра Людмілай ДЗЕМІНАЙ:

— Людміла Іванаўна, у Тальяці так многа беларусаў, чаму ж арганізацыя ўзнікла толькі ў гэтым годзе?

— Беларускі цэнтр культуры існаваў і раней, але ўваходзіў у склад цэнтра інвалідаў "Гармонія". На нейкі час арганізацыя па ўнутраных прычынах перастала працаваць. Але беларусаў у горадзе вельмі многа, і ўсе такія энергічныя, поўныя патрэбнасцяў і сіл займацца нацыянальнай справай. Таму мы вырашылі самі стварыць сваё аб'яднанне, каб паказаць, што мы, як і наша Радзіма, самастойныя і незалежныя. Хоць цэнтр нацыянальнай культуры "Неман" існуе толькі паўгода, мы правялі няглыбінныя мерапрыемствы: адзначылі святы 23 Лютага, 8 Сакавіка, Дзень Перамогі і, безумоўна, самы значны дзень для ўсіх беларусаў — Дзень Незалежнасці, Дзень вызвалення Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў. Да апошняга мерапрыемства мы вельмі рыхтаваліся: самі пашылі нацыянальныя строі па старых выкрайках, напісалі сцэнарый, заправілі гасцей. Присутнічалі не толькі беларусы, але і прадстаўнікі іншых нацыянальнасцей: казахі, немцы, украінцы, яўрэі. Так што пра нас ужо ведаюць. І не толькі ў самім горадзе, але, нават, і ў суседняй Самарскай вобласці, бо запрашаем гасцей і адтуль. Мерапрыемствы незаўважна не праходзяць: нас ужо прыкмецілі ў адміністрацыі і ў мэры горада.

— Ці ёсць у вас спонсары?

— Пакуль што няма. Спраўляемся самі, але вельмі спадзяёмся, што з цягам часу з'явіцца, асабліва разлічваем на падтрымку Аўтаваза. У другіх нацыянальных аб'яднаннях, у нямецкім ці ўкраінскім, напрыклад, што існуюць ужо больш дзесяці гадоў, ёсць спонсары, якія іх пад-

трымліваюць, памяшканні.

— Дзе вы збіраецеся зараз?

— У мяне дома. Але хутка ў нас будзе невялікі куточак у адзіным памяшканні для ўсіх нацыянальных арганізацый. Яно пакуль рамантуецца, але праз некаторы час мы ўжо пераедзем туды. У нас сабралася невялікая беларуская бібліятэка з тых кніг, якія некалі прывозілі з сабой з Радзімы і якія мы прывозім зараз з Беларусі, калі наведваем родных. Асабліва дарагі для нас зборнічак Янкі Купалы з вершам "А хто там ідзе?"

А хто там ідзе,

А хто там ідзе,

У агромністай

такой грамадзе

Гэта мы — беларусы...

Гэтыя радкі нібы пра нас, беларусаў на чужыне: хоць і далёка ад Радзімы, але мы ёсць, мы не згінаемся, распаўсюджваем родную культуру, навучаем беларускай мове сваіх дзетак. У куточку таксама плануем размясціць сваю сімволіку: герб, сцяг, партрэт Прэзідэнта Беларусі. Зусім нядаўна, 14 ліпеня, адбылася вельмі хваляючая для нас падзея: гомельскія дзеці са спартыўна-юнацкага цэнтра па гандболу, якія прыехалі да нас на спаборніцтва, прывезлі нам беларускі сцяг. І зараз наш сцяг знаходзіцца ў цэнтры Расіі. Астатняе — герб, гімн, партрэт, метадычную літаратуру, зборнікі беларускай песні — я прывязу з Беларусі сама.

— Вы працуеце на вельмі значным для горада прадпрыемстве — Аўтавазе. Ці супрацоўнічае завод з беларускімі вытворцамі?

— Так. З Беларусі паступае да нас камплектуючая прадукцыя, у прыватнасці, шыны для экспертных аўтамабіляў. Наладжаны песныя сувязі з беларускім заводам аўтаматычных ліній імя Машэрава.

— Як часта вы наведваеце Радзіму?

— Прыежджаю кожны год, наведваю сваіх родных, якія засталіся тут. Езджу ў горад Бабруйск, дзе нарадзілася. Зараз знаходжуся ў Беларусі і па працоўных, і па асабістых справах. Па-першае, трэба ўстанавіць кантакт з тымі арганізацыямі, што займаюцца справамі дзяспары. Так, пазнаёмілася з супрацоўнікамі Камітэта па справах рэлігіі і нацыянальнасцей пры Саўеце Міністраў Рэспублікі Беларусь, прадстаўнікамі сродкаў масавай інфармацыі — журналістамі радыёстанцыі "Беларусь" і газеты "Голас Радзімы". Па-другое, я зараз адпачываю ў беларускай здраўніцы "Крыніцы". Пупёўку набыла вельмі проста: патэлефанавала ў санаторый, заказала. Калі прыеду, разрэкламую. Думаю, у наступным годзе шмат хто захоча правесці адпачынак у беларускім санаторыі.

— Як вы ўладкаваліся ў Тальяці?

— Нядрэнна. Працую вядучым інжынерам у аддзеле кааперываваных паставак на Аўтавазе. Жыву разам з маці ў асобнай кватэры. Недалёка ад мяне жыве сын, які ўжо сам мае сваю сям'ю і сына пяці з паловай гадоў. З нядаўняга часу стала займацца грамадскай работай — арганізоўваць беларусаў. У горадзе шмат дзетак з беларускіх сямей. Вельмі хочацца адкрыць для іх беларускі клас пры якой-небудзь школе, каб і малыя ведалі родную мову, вучыліся паважаць і любіць сваю Радзіму. Сваіго сына я гэтак навучыла, зараз вучу ўнука. Ён яшчэ малы, але ўжо чытае вершы на беларускай мове.

— Ці дастаткова ў Расіі інфармацыі пра Беларусь?

— Інфармацыі дастаткова: мы глядзім навіны пра Беларусь па тэлевізары, чытаем газеты. Але аб дакладнасці гаварыць не можам. Хочацца атрымліваць аб'ектыўную інфармацыю. А гэта, на жаль, магчыма толькі тут, у краіне. Мы вельмі хвалюемся за будучыню Беларусі. Хочацца, каб на Радзіме ўсё было добра, каб квітнела і надалей наша родная старонка.

— Ваша самая заветная мара.

— Вярнуцца. І не толькі мая, шмат хто хоча пераехаць у Беларусь. Але не ўсё так проста, далёка не ва ўсіх атрымліваецца зрабіць гэта, бо часта абставіны аказваюцца мацнейшымі за нас. Але мы вельмі спадзяёмся.

НА ЗДЫМКУ: Людміла ДЗЕМІНА (трэцяя злева) — удзельніца ансамбля "Купалінка" (Тальяці).

Украіна, Севастопаль

Купалле на беразе мора

Яскравае і маляўнічае свята Купалле ў севастопальскім аб'яднанні "Беларусь" адзначалася ў гэтым годзе надзвычай цікава не толькі для прысутных беларусаў, але і для іх шматлікіх сяброў, якія 6 ліпеня надвечаром сабраліся на беразе Чорнага мора непадалёку ад Камышовай бухты.

"Ой, рана на Івана", — загучала над морскімі прасторами вядомая купальская песня, якой удзельнікі ансамбля "Белая Русь" адкрылі гэтае свята. У доўгіх белых сарочках і прыгожых вянках з жывых кветак, яны закружыліся караголам вакол вогнішча.

Шмат даведаліся ўважлівыя глядачы ад вядучых свята аб яго старажытных рысах, абрадах і звычаях. Хутка ўдзельнікамі купальскіх падзей сталі ўсе прысутныя. Яны абралі Купалінку і Купалінку і заступіліся на абрад ачышчэння, які пачала бабуля Зельніца. Выціралі ногі на "парозе" вогнішча аб духмяную траву, кідалі ў полымя старыя рэчы ("Згары старое, вярніся новае") і атрымлівалі ад бабулі разам з часнаком піцьбуляй добрыя пажаданні.

Пад вясёлы гармонік гучалі песні роднай Беларусі, праводзіліся розныя гульні для дзяцей і дарослых, карагоды.

...Усё больш разгаралася купальскае вогнішча. Каля яго знайшліся і Іваны ды Мар'і, якім накіравана было выканаць разам "Лявоніху". За гэты танец яны атрымалі ўзнагароду — чароўнае зельле. А дзяўчатам з самымі доўгімі валасамі ўплялі ў косы белыя рамонкі.

Яшчэ большай вяселісці прыдалі скокі праз агонь, бо кожны хачеў прыгнуць як мага далей, каб адгваць ад сябе ўсялякую нечысць і хваробы. Дзеля гэтага на вогнішчы спалілі і чучала ведзьмы.

Яшчэ доўга ў гэту купальскую ноч гучалі песні над морам, дзешчым дзявочыя вянкы.

Ала ГАРЭЛІКАВА, старшыня Севастопальскага гарадскога аддзялення Усеўкраінскага аб'яднання "Беларусь".

Расія, Растоў-на-Доне

Свята аб'яднала славянскія абшчыны

У гэтым годзе я адпачывала ў бабуці ў Растоўскай вобласці ў горадзе Растоў-на-Доне і на свае вочы бачыла, як там святкавалі Купалле.

Свята пачалося з адкрыцця выставы "Славянскі мір" у абласным музеі краязнаўства. Гасцей суправаджаў "Победінскі народны хор" з саўтаса "Перамога", які разам з народным ансамблем "Барвінак" сустрэў нас хлебам-соллю, песнямі, танцамі.

На выставе можна было пабачыць прадметы побыту і творчасці сучасных і старажытных славян. Шмат рэчаў украінцы, палякі і беларусы прынеслі з дому.

Само свята арганізоўвалі з дапамогай "Саюза расстоўскіх украінцаў" і "Палоніі Дона". Асобнае месца займала шчырымонія ўзнагароджвання шасці ветэранаў Вялікай Айчыннай вайны — партызан Беларусі, якія звязалі свой лёс з данскай зямлёй. Нашы героі атрымалі медалі і суправаджальныя дакументы ад Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь.

А потым Купалле праводзілася ў парку імя Кастрычніка, што раскінуўся ўздоўж ракі Цемярнік. Гэта месца вельмі нагадвае родную старонку.

Да цэнтральнай пляцоўкі парку было цяжка падыйсці. Вакол збіраліся расцяганыя ў нацыянальных беларускіх, польскіх і ўкраінскіх касцюмах, якія прыйшлі на свята з сябрамі, роднымі. На святкаванні былі запрошаны прадстаўнікі каўказскіх канфесій. Вадзілі карагоды разам з нацыянальнымі ансамблямі "Барвінак", "По-

бединский народный хор", "Лявоніха" Марозаўскага раёна, "Марычэна" Мартынскага раёна з сяла Манароўскае (яны адкрылі сваімі спевамі выставу ў музеі), "Расія-начка" з сяла Аляксандраўка і іншымі калектывамі. Пра традыцыі Купалля ў тэатралізаваным прадстаўленні раскажаў народны тэатр "Вытокі".

Шмат людзей сабрала распальванне вогнішчаў. Вогнішча мінулага запаліў прадстаўнік радавой абшчыны "Славянская мудрасць", суправаджаючы гэта слоўмі падзякі продкам.

Вогнішча сучаснага запаліў У. Банцэвіч, кіраўнік суполкі "Беларусы Дона". Якраз агонь сучаснасці і атрымліваўся большым, чым першае вогнішча (па традыцыях Купалля). Члены суполак пачаставалі ўдзельнікаў свята лекавым чаем з траў.

А потым пад кіраўніцтвам берагіні Валыніны Нікіпенка правялі абрады. Незамужнія дзяўчаты пусквалі вянкы ў ваду, а астатнія — допчачкі з запаленымі свечкамі. Некаторыя пісалі на "Плоцках" свае патаянныя жаданні, а некаторыя — страхі, ад якіх жадалі б уратавацца.

"У гэтым годзе пры ўдзеле прадстаўнікоў Саюза украінцаў Дона і асацыяцыі "Палонія Дона" мы змаглі аб'яднаць шматлікіх славян, неабыхавых да векавых традыцый нашых продкаў", — сказаў У. Банцэвіч.

Святлана ІВАНЧАНКА, вучаніца 9-га класа гімназіі № 12 (Мінск).

Князёўны

Марыя Святаполк-Мірская

Марыя Святаполк-Мірская жыве ў Лондане, ужо тройчы пабывала ў Беларусі, садзейнічае фарміраванню фондаў Музейнага комплексу "Мір", прысвечаных роду Святаполк-Мірскіх. Мяркуецца, што гэтаму роду, прадстаўнікі якога валодалі Мірскім замкам з 1891 па 1939 год, будзе прысвечана асобная зала. Мы пазнаёміліся з Марыяй Сямёнаўнай у гарадскім пасёлку Мір, дзе ў верасні 2002 года праходзіў Дзень беларускага пісьменства і куды яна была запрошана ў якасці ганаровай госці. Тады ж адбылася яе першая сустрэча з Іалантай Вільконьскай з Польшчы (дачкай Кіры Святаполк-Мірскай, маці якой, Барбара Рудава, была першай жонкай Івана Мікалаевіча Святаполк-Мірскага). Аказалася, што ў іх адзін дзядуля, якога яны ведалі толькі па фатаграфіях з сямейных альбомаў або ад сваіх маці. Пра тую сустрэчу наша газета пісала 22 красавіка 2004 года. На пачатку чэрвеня гэтага года Марыя Святаполк-Мірская і Іаланта Вільконьска зноў наведалі Беларусь і бралі ўдзел у фестывалі "Мірскі замак-2005". Пра тое, як знайшла шлях да Мірскага замка і пакланілася праху сваіх продкаў, Марыя Сямёнаўна расказала нашаму карэспандэнту Рэгіне ГАМЗОВІЧ.

— Аднойчы ў кнігарні я гартавала кнігу-даведнік падарожжаў па Расіі і Беларусі, і на адной са старонак знайшла інфармацыю пра Мірскі замак, а ў ёй — толькі прозвішчы Ільнічаў і Радзівілаў, звязаныя з уладаннем замкам. Абурылася, што не знайшла там прозвішча Святаполк-Мірскіх, і звярнулася да выдаўцоў кнігі. Рэдактар вельмі шкадаваў, што нічога не ведае пра гэта. Тады я патэлефанавала ў беларускую рэдакцыю Бі-бі-сі. Адзін з супрацоўнікаў быў выхадцам з Міра, жыў там раней. Ён даў мне тэлефон беларускага пасольства ў Англіі.

Наступная мая сустрэча была ў Пасольстве Рэспублікі Беларусь у Вялікабрытаніі з паслом Уладзімірам Шчасным. Ён быў здзіўлены, што сустраўся з прадстаўніцай роду Святаполк-Мірскіх, з цікавасцю гартаў усе дакументы, альбомы, якія я прынесла. Расказаў мне пра тое, што замак аднаўляецца, там ідзе рэстаўрацыя, пасля якой будзе адкрыты музей. Гэта было ў лютым 2000 года, і я перадала яму гэты сямейны архіў (лісты мамы і бабулі, фатаграфіі). Праз некалькі дзён ён падзякаваў мне ў лісце за каштоўныя матэрыялы, якія дасылае ў Беларусь з тым, каб яны былі выстаўлены ў музейнай экспазіцыі Мірскага замка, а таксама запрасіў наведаць Мір улетку.

Я ў той год не змагла прыехаць у Беларусь, і толькі праз год у жніўні-верасні ўпершыню наведала Мір, дзе жыла мая мама, дзе пахаваны родзічы. Аж мурашкі пабеглі па целе, калі ўбачыла, які велічны Мірскі замак. Мяне там сустрэкалі журналісты, бралі інтэрв'ю, я нават снедала ў замку і не верыла, што гэта адбываецца са мной...

Далей Марыя Сямёнаўна расказала, што праз успаміны і лісты мамы і бабулі, сямейныя фатаграфіі ведала пра Мір, свой род, та-

му ўсё тут дарагое яе сэрцу.

Незабыўнымі застаюцца для яе першыя хвіліны сустрэчы з Мірскім замкам, дзе прайшло юнацтва яе маці, Надзеі Іванаўны Святаполк-Мірскай, дзе нарадзіліся яе брат Себасц'ян (1933-1942), сёстры Настасся (1935) і Ірына (1937).

Надзея Іванаўна выйшла ў 1932 годзе замуж за свайго кузена Сямёна Сямёнавіча Святаполк-Мірскага, і яны жылі ў Мірскім замку. У 1939 годзе, калі Чырвоная армія заняла землі Заходняй Беларусі, Мір стаў савецкім.

Гады вайны

Надзея Іванаўна правяла ў Польшчы, дзе пасля разводу з мужам выйшла замуж другі раз і ў далейшым насіла прозвішча Ільчанка. Да канца жывыца (памерла ў 1995 годзе) яна жыла ў Лондане з малодшай дачкой Марыяй (яна нарадзілася ў 1946 годзе ў Германіі). Надзея Іванаўна ў апошнія гады жывыца пісала ўспаміны, у якіх хацела апісаць жыццё ў Міры, таму папрасіла ў

Аляксандра Уладзімірава, двюряднага брата свайго мамы, вярнуць лісты, якія тая пісала да яго. Такім чынам 12 лістоў захавалася, і яны ўяўляюць сабой цікавае апісанне Мірскага замка і побыту ўсіх, хто жыў там у 20-30 гады, яго ўладароў, а таксама сведчаць пра драматычны лёс сям'і эмігрантаў, пазбаўленых маёмасці і вымушаных шукаць прытулку за мяжой.

Маці Надзеі Іванаўны — Надзея Васільеўна Кандраценка — была з роду Энгельгартаў са Смаленшчыны, выйшла замуж за

князя Івана Мікалаевіча Святаполк-Мірскага (1874-1922) і жыла з ім у маёнтку Галіеўка пад Жытомірам, дзе нарадзіліся іх дзеці. Яны часта прыязджалі ў Мір да брата Івана Мікалаевіча — князя Міхаіла. Пасля разводу з мужам у 1915 годзе Надзея Васільеўна вярнулася ў родную Лучосу на Смаленшчыне, дзе выйшла замуж за афіцэра царскай арміі Паўла Кандраценку (з ім мела дачку Маю), а ў 1919 годзе эмігрыравала з сям'ёй у Венгрыю, дзе яе дачка Таццяна (малод-

шая дачка Івана Мікалаевіча Святаполк-Мірскага) выйшла замуж у 1923 годзе за рускага афіцэра-эмігранта Максімава. У далейшым Таццяна ўсё жыццё, да 75 гадоў, спявала ў парызскіх рэстаранах. Сын Васіль у 20-х гадах выступаў у Берліне ў цырку як мотагоншчык, спяваў у руска-яўрэйскім тэатры-вар'етэ "Сіняя птушка" ў Метраполітэн-опера ў ЗША.

Надзея Васільеўна пасля Венгрыі жыла з сям'ёй у Парыжы і Нансі, а затым атрымала запрашэнне ад шурына — Міхаіла Мікалаевіча Святаполк-Мірскага — пераехаць у Мір з сям'ёй.

Князь Міхаіл Мікалаевіч быў старэйшым братам Івана Мікалаевіча Святаполк-Мірскага, і, як старэйшы, атрымаў у спадчыну Мірскі замак.

Яшчэ былі браты Дзмітрый, Уладзімір і Сямён (за яго сына, Сямёна Сямёнавіча, і выйшла замуж у Міры дачка Надзеі Васільеўны — Надзея Іванаўна). Да прыезду ў Мір

Надзеі Васільеўны браты Міхаіла Мікалаевіча ўжо памерлі (Уладзімір у 1906 годзе ў Егіпце, Сямён у 1917 годзе ў Харкаве, Іван — муж Надзеі Васільеўны — у 1922 годзе ў Міры), толькі брат Дзмітрый жыў у Румыніі.

Міхаіл Мікалаевіч Святаполк-Мірскі скончыў Пецярбургскі ўніверсітэт, дзе вывучаў усходнія мовы, стаў камергерам імператарскага двара, затым расійскім павераным у справах Балгарыі. Вярнуўшыся ў бацькоўскі маёнтка, ён стаў яго, як і бацька, добраўпарадкаваць. Перажыўшы ў юнацтве рамантычнае каханне, так і не ажаніўся, застаўся бяздзетным.

Невыпадкава, што менавіта яму прышла ў галаву рамантычная ідэя рэстаўрацыі замка і ўладкаванне яго пад жыллё.

У 1929 годзе Надзея Васільеўна Кандраценка пазычыла князю Міха-

ілу значную суму грошай на добраўпарадкаванне Мірскага замка. На прагнты ад доўгу, які князь Міхаіл не мог ім вярнуць (так і не вярнуў), яна жыла з сям'ёй з

1929 па 1939 год у Мірскім замку. Князь нават хацеў зрабіць яе сына Васіля сваім спадкаемцам, аднак перадумаў і завяшчаў замак другому пляменніку — Аляксандру (сыну свайго брата Дзмітрыя, які жыў у Румыніі). Аляксандр Дзмітрыевіч Святаполк-Мірскі валодаў замкам з 1938 па 1939 год. Ён

быў арыштаваны пасля прыходу Чырвонай арміі ў 1939 годзе, але як падданы Румыніі вызвалены, затым жыў у Львове, дзе ў 1940 годзе нарадзіўся яго сын Андрэй. У тым жа 1940 годзе ён пераехаў у Іспанію, дзе і скончыў сваё жыццё. Ці жывы і дзе зараз Андрэй Аляксандравіч Святаполк-Мірскі, які пры іншых гістарычных абставінах стаў бы ўладаром Міра, невядома...

Вялікі род Святаполк-Мірскіх сёння раскіданы па ўсім свеце. Нашчадкі ўладальнікаў Мірскага замка трапілі ў Англію, Германію, Егіпет, Іспанію, Польшчу, Румынію, Францыю. І Марыя Святаполк-Мірская не падтрымлівае з імі сваяцкіх сувязей. Усё, што ў яе засталася, — гэта успаміны бабулі і мамы, гісторыя роду Святаполк-Мірскіх, якую яна хацела б увекавечыць, а таксама сам Мірскі замак, куды яна прыязджае пагасціць. Ён з кожным годам паўстае ва ўсёй сваёй велічы і прыгажосці. Толькі б дачкакацца рэстаўрацыі капіцы ля Мірскага замка, дзе пахаваныя продкі! Самыя хвалюючыя для яе хвіліны — гэта малітва за іх у Міры.

Яе бабуля — Надзея Васільеўна Кандраценка — гады Другой сусветнай вайны правяла ў Кёнігсбергу, потым жыла ў Берліне і Парыжы, у 1947 годзе разам з малодшай дачкой Маяй пераехала ў Аргенціну, дзе памерла ў Рыо-дэ-Жанейра ва ўзросце 75 гадоў. А

Святаполк-Мірскія

яе дачка Надзея Іванаўна Ільчанка да канца жыцця жыла ў Лондане. Яна і захавала сямейны архіў, а пасля яе смерці — дачка Марыя Сямёнаўна Святаполк-Мірская, якая і перадала яго ў музейны комплекс "Мір", які з'яўляецца філіялам Нацыянальнага мастацкага музея Беларусі.

(Усе гэтыя звесткі па радаводу Святаполк-Мірскіх сабрала і дачка ў 2004 годзе да ўдзельнікаў навукова-практычнай канферэнцыі "Мірскі замак як гісторыка-культурны феномен XV-XX стагоддзяў. Новыя даследаванні" намеснік дырэктара Нацыянальнага мастацкага музея Беларусі Надзея Усава. Яны надрукаваны, як і іншыя даклады, у спецыяльным зборніку).

У гэтым годзе Марыя Сямёнаўна Святаполк-Мірская пабывала ў Міры трэці раз. Брала ўдзел у фестывалі "Мірскі замак-2005" і навукова-практычнай канферэнцыі, прысутнічала на прэзентацыі дакументальнага фільма пра Мірскі замак, падарожнічала па Беларусь, больш за тыдзень правяла ў Мінску. І вось якая гутарка адбылася перад ад'ездам Марыі Сямёнаўны ў Лондан.

— Я адчуваю сябе проста шчаслівай у гэты прыезд. Памятаю выразна ўсё, кожны дзень з гэтых двух тыдняў. Пастаянна вяду дзённік, куды запісваю, дзе бываю і з кім сустракаюся. Такі дзённік пасля першага наведвання Беларусі выдаў у Лондане Гай Пікарда. Асабліва памяць застаецца ад наведвання капліцы, дзе знаходзіцца сямейнае пахаванне нашых продкаў. Цікавымі былі падарожжы па Беларусі з мастацтвазнаўцай Надзеяй Высоцкай у Нясвіж і Капыль, з Таццянай Царук (з Навагрудка) — у Мёры на Віцебшчыне, а таксама ў Глыбокае. У Мёрах я сустрэлася з жанчынай, якая мае газету з артыкуламі пра Святаполк-Мірскіх. Мы наведалі магілу ў Кам'янполі Эдмунда Святаполк-Мірскага, які быў кузнем маёй прапрабабулі, бачылі стайні з яго маёнтка, якія збіраюцца рэстаўраваць. У мясцовым музеі захоўваецца пярсцёнак, зроблены з коці пшчупака адным са Святаполк-Мірскіх.

Я вельмі хацела б яшчэ наведаць месца, вядомае мне па сямейнай фатаграфіі прыкладна 1910 года — радзіму маёй бабулі Надзеі Васільеўны, дзе быў маёнтка яе бацькоў Ангельгартаў — Лучосу на Смаленшчыне. У гэтым годзе гэта было немагчыма. Двойчы за гэты час удалося пабыць у Міры, дзе адзначала нават свой дзень нараджэння. І зноў было шмат журналістаў, столькі ўвагі да мяне і замка... Я сядзела ў крэсле свайго прапрадзёда, што надзвычай кранула мяне. У кафе "Рагнеда" адбыўся святочны абед у мой гонар. Усе свечкі на шакаладным торце я здула адным подыхам, і зараз столькі сіл адчуваю ў сабе, такі ўздых! Загадала жаданне быць здаровай і вярнуцца ў Мір ізноў праз год. Гэта быў самы мой шчаслівы дзень нараджэння за ўсё жыццё. Безумоўна,

вельмі стамілася ад паездкі ў Беларусь, бо шмат хацелася ўбачыць, але гэта было такое радаснае падарожжа!

Старшыня Нацыянальнай камісіі Рэспублікі Беларусь па справах ЮНЕСКА Уладзімір Шчасны запрасіў мяне на аперэту "Марыца". Я ў захапленні! Удзячна яму за ўвагу, за клопат пра мяне.

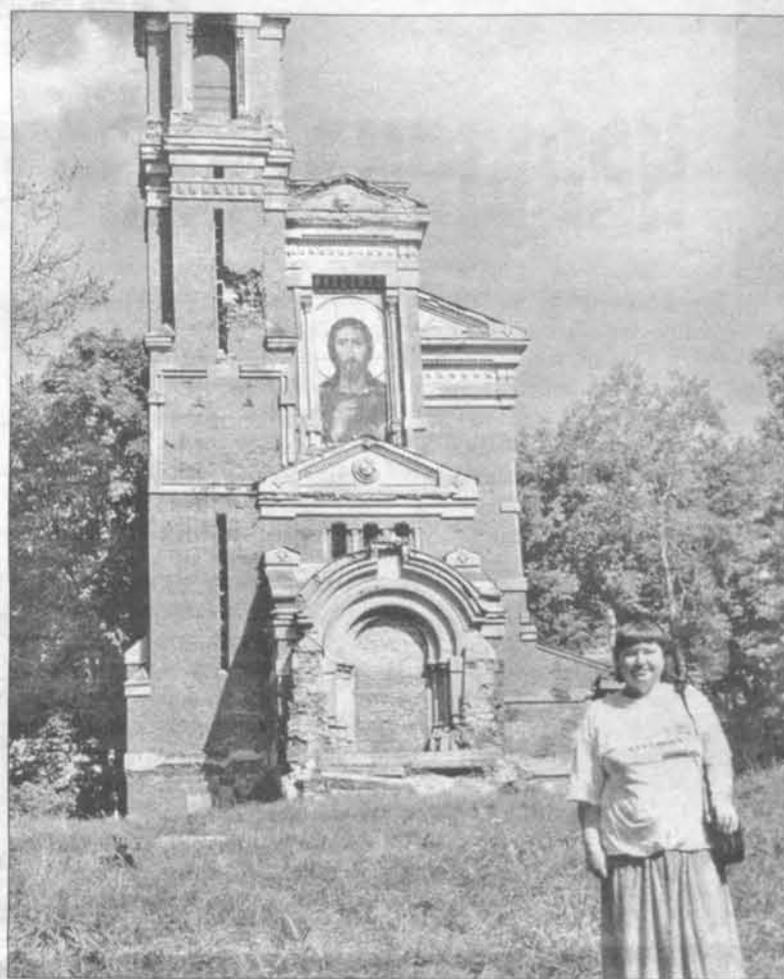
У Мінску я бывала ў рэстаране "Мірскі замак" і нават спявала там песню "Палюшка-поле", іграла на гітары. У Беларусі так лёгка знаёміцца з людзьмі. Вязу дадому сувенір — гарэлку "Мірскі замак", якую ўручы як падарунак сваім сябрам у Англіі. Яшчэ вязу цацку на памяць — мядзведзя. І шмат падарункаў, якімі пешуся, бо ў Беларусі ў мяне застаецца шмат сяброў.

Мастацтвазнаўца Надзея Высоцкая, загадчыца аддзела старажытнабеларускага мастацтва, арганізавала культурную праграму на Беларусі для Марыі Святаполк-Мірскай і Іаланты Вільконьскай. Яна расказала пра падарожжа, у якім суправаджала гэтай музея.

— У нас была задача пазнаёміць іх з Беларуссю, з самымі рознымі слямі насельніцтва на ўзроўні старажытнасці. Пачалі мы такое знаёмства з Капыля, таму што там створаны музей мястэчка XIX — пачатку XX стагоддзя. Гарадскі пасёлак Мір — таксама былое мястэчка. Неабходна было, каб Марыя і Іаланта ўявілі сабе, што мястэчка на Беларусі было шмат, і Мір — адно з іх.

Іаланта гаварыла, знаходзячыся ў Капыльскім краязнаўчым музеі: "Вось такая шляпка была ў маёй мамы. І пальчаткі. Падобны грамафон быў і ў нас... і валізка таксама, стол, самавар..." Яны разглядалі местачковую сталовую, буфет, ложак, тое, што можна было купіць у лаўцы або на кірмашы, як выглядала карчма або шынок, і шмат чаго яшчэ. Іх цудоўна прымалі ў Капылі. Паказалі канцэрт беларускай народнай музыкі, на якім яны пачулі гучанне беларускіх народных інструментаў і самі пелі і танцавалі, былі ў захапленні ад усяго. У рэстаране іх частавалі беларускімі калдунамі, булёнам, салатай. Экскурсія па горадзе таксама была цікавай — хадзілі на месца, дзе быў замак, схадзілі да крыніцы, па пагорках пахадзілі. Такім чынам, яны азнаёміліся з малым мястэчкам, якім быў Капыль і які ён зараз.

Затым мы павезлі іх у вёску Вялешына, дзе ёсць цудоўны сельскі музей у будынку былой чатырохкласнай школы. Там паказаны побыт простага селяніна — яго хата і прадметы, што былі зроблены ўласнымі рукамі, посуд, тканьня і вышываныя вырабы — сапраўдныя творы мастацтва, дзе прадстаўлены самыя разнастайныя сельскія рамёствы, дзіцячыя цацкі і шмат чаго іншага. Гэты музей паказвае

сельскую хату як месца, дзе расло дзіця і становілася працялюбівым, здаровым, дужым чалавекам, які любіць свой край і жыве ў гармоніі з прыродай. Адна частка музея прысвечана дашкольнаму перыяду, другая паказвае сельскую малакамплектную школу (школьныя парты, дошка, глобус, фатаграфіі выпускнікоў, іх адзенне).

Адным з выпускнікоў гэтай школы быў мой муж — мастак Геннадзь Галубовіч, які ўнёс вялізны ўклад у прапаганду беларускага нацыянальнага мастацтва. Мы на чавалі ў яго хаце, якая таксама жывы музей, дзе захаваны ўсе рэчы XIX-пачатку XX стагоддзя (не пазнейшыя за 50-60-я гады), якімі карысталіся яго бацькі. Марыя і Іаланта паглядзелі яго акварэлі, экслібрысы.

На наступны дзень мы паехалі ў Нясвіж, які называлі ў свой час малым Парыжам. Тут ужо яны ўбачылі палац, касцёл, пабывалі ў ратушы, абедалі ў цудоўным рэстаране (іх частавалі мачанкай і іншымі беларускімі стравамі). Пакланіўшыся праху Радзівілаў, азнаёміўшыся з іх рэзідэнцыяй — Нясвіжам, вярнуліся ў Мір. Такім чынам, за некалькі дзён яны ўбачылі тры пласты беларускай культуры: народную культуру, шляхоцкую і магнацкую. Далей у адной з вежаў Мірскага замка была адкрыта фотавыстава Іаланты Вільконьскай. Абедзве яны ўзялі ўдзел у навуковай канферэнцыі, убачылі новы дакументальны фільм пра Мір і Мірскі замак, адчулі да сябе павагу як да сведак і прадстаўніц роду Святаполк-Мірскіх. Яны прывезлі падарункі нашаму музею для фарміравання экспазіцыі залы Святаполк-Мірскіх, і мы ім вельмі ўдзячныя за гэта. Род Святаполк-

Мірскіх вельмі вялікі, раскіданы па ўсім свеце. Чатыры роды валодалі Мірам, але іх 14 каленаў.

Вялізная траўма — страта маёмасці, якая перадавалася ў спадчыну стагоддзямі. Многія з нашчадкаў уладальнікаў Мірскага замка яшчэ не пераадолелі крыўду за гэту страту, за пакуты эмігрантаў, якія перажылі. Вельмі цяжка яны зараблялі сродкі на жыццё, на ўтрыманне сваіх сем'яў, да апошніх гадоў жыцця жылі ў нястачы. Рэвалюцыя, войны пазбавілі іх умоў існавання, пазбавілі ўсяго, у тым ліку Радзімы.

Марыя Святаполк-Мірская пакінула музейнаму комплексу "Мір" падарунак — дзве плацінкі 1976 года з запісам песень у выкананні сваёй мамы і айчыма. А атрымала, як і Іаланта, дыск з запісам дакументальнага фільма пра Мірскі замак, выданы на сродкі ЮНЕСКА. Ён будзе нагадваць ім пра гісторыю гэтага замка і іх удзел у яго аднаўленні.

На развітанне князеўна Марыя дазволіла скапіраваць фатаграфіі са свайго сямейнага альбома для гэтай публікацыі, за што мы выказваем ёй шчырую падзяку.

НА ЗДЫМКАХ: Марыя СВЯТАПОЛК-МІРСКАЯ ўнутры камяніцы-пахавальні ў Міры; герб "Бялыня" роду князеў Святаполк-Мірскіх; (вакол герба) князь Мікалай Іванаўн СВЯТАПОЛК-МІРСКІ — прадзед Марыі Сямёнаўны; дзед і бабуля — князь Іван Мікалаевіч СВЯТАПОЛК-МІРСКІ і Надзея Васільеўна (з роду смаленскіх Ангельгартаў); іх дачка Надзея — маці Марыі Сямёнаўны — у 20-я гады XX стагоддзя; іх малодшая дачка Таццяна — спявачка; Надзея Васільеўна (мачыма, з дачкой Таццянай на руках); здымак на фоне дома ў Лучосе; Марыя СВЯТАПОЛК-МІРСКАЯ ля камяніцы-пахавальні ў Міры.

Падрыхтавала
Рэгіна ГАМЗОВІЧ
пры дапамозе матэрыялаў

Цікава Фрагменты паштовай гісторыі

Гісторыя беларускай пошты пакуль яшчэ не напісана. Хаця шмат ужо занатавана з мінулага і сучаснага філіяліці ці філікартыстыкі Беларусі. Публікацыі ў першую чаргу Льва Коласава, Аркадзя Падліпскага, Вячаслава Целеша, Уладзіміра Скрабагуна прыадчыняюць перад намі пэрады цікавыя аспекты, што маюць самае непасрэднае дачыненне да паштовай работы. Варта згадаць кнігу Аркадзя Падліпскага "Белоруссия на почтовых открытках". Але гісторыя — работа звычайных паштовых аддзяленняў, іх узнікненне, людзі, якія былі паштгарамі, — гэта найчасцей аказваецца па-за кадрам.

Вось, напрыклад, узяць пэўную сённяшняю мясцовасць — раён... Як жа плоды, у глыбінку і па сённяшніх мерках, прыходзілі тэлеграмы, лісты? З Мінскам, іншымі буйнымі гарадамі ўсё намнога прасцей і ўсё, увогуле, ясна. А вось як тыя 240 074 жыхароў колішняга Ігуменскага павета (а зараз гэта тэрыторыя Чэрвеньскага, Пухавіцкага, Бярэзінскага, Уздзенскага і часткова Мінскага, Смалявіцкага раёнаў) — як да іх трапляла пошта?

Паштовыя ўстановы ў Ігуменскім павеце складаліся з наступных, скажам так, гаспадарак. Па-першае, працавалі дзве паштова-тэлеграфныя канторы. Ігуменскую ўзначальваў каледжскі асэсар Антон Рэмзіаў (гэта ў 1900 годзе). Паштова-тэлеграфныя клопатамі загадваў чыноўнік V разраду тытулярны саветнік Захарый Гарэльчанка. Бярэзінскую паштова-тэлеграфную кантору ўзначальваў надворны саветнік Адам Струсаў.

Паштова-тэлеграфныя аддзелы меліся ва Уздзе, Смалявічах, Мар'інай Горцы і іншых месцах.

Павет, згодна з гэтым падзелам, і рэгуляваў праходжанне, паступленне паштовай карэспандэнцыі. Напрыклад, жыхары Дукорскай управы атрымлівалі пошту са Смалявіч, з 10 вёрст ад самай Дукоры (і лісты, і тэлеграмы). У Лапчы і навакольным вёскамі пошта ішла з двух месцаў (лісты са Свіслачы, што ля ўпадзення Свіслачы ў Бярэзіну, — за 30 вёрст, а тэлеграмы дастаўляліся з Талькі — за 14 вёрст). У Пухавіцкае ўпраўленне пошта трапляла з Мар'інай Горкі (за 8 вёрст). Існавала стройная сістэма дастаўкі пошты праз паштовыя тракты і чыгунку.

Дарогі ж былі падзелены на паштовыя тракты. Мар'іну Горку і Ігумен звязваў VII паштовы тракт. Паштовая станцыя, што была ў Мар'інай Горцы, мела 6 коней. Наступным прыпынкам з'яўляўся Клінок (за 20 вёрст ад Мар'інай Горкі). У Клінку станцыя мела 10 коней. Столькі ж коней — 10 — было і на Ігуменскай паштовай станцыі.

Вось толькі некаторыя штрыхі паштовай біяграфіі краю. Біяграфія, якая складае адну маленькую часткіну гісторыі нашай Айчыны.

Алесь КАРЛЮКЕВІЧ.

Алена РЫБЧЫНСКАЯ:

"Праз песню, танец ідзе нацыянальнае самасцвярджэнне"

Напачатку чэрвеня ў Новасібірску адбыўся першы рэгіянальны фестываль беларускага танца "Карагод сяброў", наладжаны Беларуска-асветным цэнтрам імя Ефрасінні Полацкай пры падтрымцы мэры горада Новасібірска, Дэпартамента культуры Новасібірскай вобласці, Новасібірскай харэаграфічнай асацыяцыі. Спонсары фестывалю: кампанія "Новосибирскцветмет", "Сибдизельсервис", "Металлпрофиль", "Проммедпласт", "Красслеп", "Сибвез", "Сибрегион", "ЛТМ мюзик компани", тэлерадыёкампанія "Молодая культура Сибири"; новасібірскі фонд "Дом промышленности", гандлёвы дом "Милавица-Новосибирск", палац культуры імя Горкага.

Ужо толькі адзін пералік салідных арганізацый, якія падтрымалі гэты фестываль, гаворыць пра тое, на якім высокім узроўні працуюць беларусы Новасібірскай вобласці, якую павагу змаглі заслужыць за некалькі гадоў існавання Беларускага культурна-асветнага цэнтру. І фестываль атрымаўся на славу. Бліскучы феерверк нацыянальных касцюмаў, вялікая колькасць удзельнікаў (26 калектываў, больш за 300 танцоўраў), якія паказалі яркія і разнастайныя беларускія танцы, шмат глядачоў — усё гэта запомніцца на доўга. Больш падрабязна пра гэту падзею расказала нашаму карэспандэнту Рэгіне ГАМЗОВІЧ старшыня конкурснага журы, якая была запрошана з Мінску, — Алена РЫБЧЫНСКАЯ, дацэнт кафедры беларускай народна-песеннай творчасці Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта культуры і мастацтваў.

— Алена Уладзіміраўна, раскажыце, калі ласка, пра сваю кафедру. У ваш універсітэт часта імкнуцца паступаць дзеці замежных беларусаў, бо атрымліваюць тут прафесію, неабходную для працы ў мастацкай самадзейнасці. Яны засвойваюць беларускія танцы, гульні, песні, абрады, што так патрэбна для беларускіх арганізацый у розных краінах свету.

— Нашу кафедру ўзначальвае Станіслаў Дробыш — заслужаны дзеяч культуры, прафесар. Кафедра песенная, але ўжо прыкладна 12 гадоў яна рыхтуе артыстаў фальклорнага гурту, якія атрымліваюць адукацыю і ў спевах, і ў музыцы, і ў харэаграфіі. Нашы выпускнікі запатрабаваныя, яны зараз працуюць у такіх вядомых калектывах, як "Бяседа", "Купалінка", у Нацыянальным хоры, многія вядуць фальклорныя гурткі ў школах і нават урокі народнага танца.

— А як вас знайшлі беларусы з Новасібірска, і хто яшчэ быў у складзе журы?

— Мяне знайшло Беларускае таварыства па сувязях з суайчын-

нікамі за рубяжом "Радзіма" і запрасіла як спецыяліста для ўдзелу ў працы журы фестывалю, таму што праводзіўся яшчэ і конкурс. Я там таксама вяла два дні шасцігадзінныя семінары. Адзначу, што бачыла жывую зацікаўленасць кіраўнікоў калектываў, імкненне паспець наву-

чыцца ад мяне танцам, засвоіць як мага больш інфармацыі, каб папоўніць рэпертуар сваіх калектываў.

Раней не ведала пра існаванне таварыства "Радзіма", а ў сувязі з гэтай паездкай у Новасібірск убачыла, якія цудоўныя людзі там працуюць, як яны клапацяцца пра беларусаў замежжа, якую вялікую працу праводзяць. Адпраўляючы мяне, Наталля Тактасунава і Галіна Навіцкая перадалі ў Новасібірск шмат розных матэрыялаў, неабходных для работы Беларускага культурна-асветнага цэнтру.

А ў складзе журы фестывалю былі: балетмайстар, дырэктар Беларускага культурна-асветнага цэнтру ў Новасібірску Аляксандр Лагуценка (старшыня аргкамітэта); старшыня праўлення БКАЦ Іван Панасюк; член-карэспандэнт Пятроўскай акадэміі навук і мастацтваў, заслужаны дзеяч Усерасійскага музычнага таварыства Валерый Міцін; заслужаны артыст Расіі Ігар Грышанкоў; саветнік, кіраўнік аддзялення Пасольства Рэспублікі Беларусь у Новасібірску Ігар Саўко; старшыня Новасібірскай харэаграфічнай асацыяцыі, член-карэспандэнт Міжнароднай славянскай акадэміі, кандыдат культуралогіі Валерый Ром.

— Саліднае журы. Але ці варта было вызначаць лепшых сярод прадстаўленых калектываў? Мне здаецца, важна ўжо тое, што яны развучваюць беларускія танцы, імкнуцца засвоіць беларускую культуру проста як патрэбу душы.

— Ведаецца, улічваючы, што гэта былі ў асноўным дзіцячыя і маладзёжныя калектывы, якія маюць кіраўнікоў, для іх важнай была адзінка дзейнасці, узроўню творчасці. У гэтых калектывах займаюцца як нашчадкі беларусаў, так і часткова тыя, хто не мае ніякіх каранёў на Беларусі,

іншым. Што да харэаграфіі, то былі вельмі цікавыя работы, яны паказалі, наколькі кіраўнікі творчыя людзі, з якой фантазіяй пастаўлены танцы.

— Калектывы былі ў асноўным спэцічныя, наколькі я разумю? Ці, магчыма, прыехаў хоць адзін сапраўдны фальклор-

гаспадарам фестывалю — ансамблю танца "Мяцеліца". Гэта народны ансамбль танца імя Льва і Ксеніі Бяззубікаў Палаца культуры імя Горкага горада Новасібірска, які існуе ўжо 40 гадоў. Вялікі калектыв, рознаўзроўневы (дзеці, падлеткі, дарослыя), які прадставіў танцы, вельмі граматна пастаўленыя. Ён носіць імя першых кіраўнікоў, а зараз ансамблем кіруе Марына Паршукова.

Не магу не адзначыць высокі выканальніцкі ўзровень харэаграфічнага ансамбля "Я танцюю" новасібірскай дзіцячай школы мастацтваў № 21 (кіраўнікі Вікторыя Алешачкіна і Ірына Антропава), які атрымаў другі Гран-пры. У ансамблі толькі дзяўчынкі, але танцы прадстаўлены вельмі цікава, з беражлівымі адносінамі да харэаграфіі і касцюмаў.

Народны ансамбль танца "Прасторы Сібіры" прадставіў сацыяльна-культурнае аб'яднанне сяла Крываданаўка Новасібірскага раёна. Кіраўнік — Міхаіл Яфімцаў. Гэта — дарослы калектыв. Прыемна было бачыць не толькі жаночыя калектывы, але і такія, дзе шмат хлопцаў. Менавіта такія калектывы — "Прасторы Сібіры", у якім 8 пар (і гэта не ўсе іх удзельнікі). Выконвалі яны вельмі прыгожыя кадрылы.

Спадабаўся нам танец "Кухарка" ў выкананні ўзорнага ансамбля "Рознакаляровыя іскаркі" Цэнтру развіцця творчасці дзяцей і юнацтва Заельцаўскага раёна горада Новасібірска, кіраўнікі — Уладзімір і Вольга Каржанскія.

На заключны канцэрт было адабрана 26 твораў, і гэта быў сапраўды карагод танцаў, карагод сяброў. Яркі, у якім было шмат людзей рознага ўзросту, і большасць — дзеці і моладзь, што вельмі радасна.

— Скажыце, калі ласка, а самі для сябе на сваіх вечарынах яны танцуюць беларускія танцы? Урэшце, дзеля чаго праводзяцца такія фестывалі? Каб людзі паглядзелі, якія разнастайныя ёсць танцы, колькі радасці даюць яны тым, хто іх развучыў. І заахвоціць, каб танцавалі.

— Трэба, каб знайшоўся спецыяліст, які б заняўся навучаннем бытавым танцам. А зараз кіраўнікі калектываў (а гэта ў асноўным дыпламаваныя балетмайстры) арыентаваныя, безумоўна, на спецічныя формы, а не на аматарскія. І сам па сабе аматарскі накірунак таксама патрабуе шмат высілкаў і часу. Магчыма, ён з'явіцца ў хуткім часе.

НА ЗДЫМКАХ: старшыня журы Алена РЫБЧЫНСКАЯ; "Беларуская кадрыля" ў выкананні народнага ансамбля танца "Прасторы Сібіры". (Фота з архіва фестывалю.)

але любіць нашы танцы, прапагандуе іх, таму важна было паглядзець беларускі рэпертуар увогуле.

— Колькі вы былі ў Новасібірску і колькі дзён доўжыўся фестываль "Карагод сяброў"?

— Фестываль доўжыўся 4 дні, а сама мая камандзіроўка — 10 дзён, бо шмат часу займае дарога. Мне яшчэ старшыні журы і кансультанту не спатрэбілася шмат прадаваць па адбору, бо ўсё было падрыхтавана да майго прыезду: цэлы год ішоў адбор калектываў, і я змагла папярэдне азнаёміцца з анатацыяй на тых з іх, якія былі прадстаўлены на конкурс, з фатаграфіямі, на якіх бачны касцюмы удзельнікаў.

— І як жа праходзіў сам фестываль? Вашы ўражанні ад яго.

— Фестываль пачаўся з конкурсу калектываў. Мы ўважліва праглядалі кожны нумар, абмяркоўвалі. Хачу сказаць, што праца журы была вельмі сумленная, ніхто нікога не лабіраваў, не настойваў на сваім меркаванні, і абмеркаванне было прафесійным. Безумоўна, адчуваўся недахоп музычнага матэрыялу ў калектываў, недахоп музыкантаў-акампаанітараў, хоць музыкантаў-самавучак там шмат. Танец ідзе ўслед за музыкай, таму вельмі важна паклапаціцца пра добры акампамент. Калектывы выкарыстоўвалі фанэграмы беларускіх танцавальных ансамбляў, і гэта трохі зніжала музычную разнастайнасць. Нашым беларусам у Сібіры трэба дапамагаць музычным рэпертуарам, кнігамі па беларускай харэаграфіі і

ны калектыву перасяленцаў-беларусаў?

— У гэтым плане — блізкасці да фальклору — я магу адзначыць ансамбль "Пралескі" Таварыства беларускай культуры імя Чэрскага з Іркуцка. Але яны прывезлі чыстую харэаграфію, бо такімі былі ўмовы конкурсу. Пад ача фальклорнага матэрыялу звязана з танцамі ў суправаджэнні спеваў, з іграй на народных інструментах. І ў Іркуцкай вобласці ёсць такія калектывы, ад якіх моладзь пераймае музычна-харэаграфічную спадчыну. "Пралесак" (а ў складзе ансамбля 6 дзяўчат студэнцкага ўзросту) мы ўбачылі як вельмі зацікаўленых малых людзей, якія з залёту вучацца, а свой рэпертуар паказваюць жыва, таленавіта. Зразумела, іх было мала, ды і адны дзяўчаты... Адна з іх, дарэчы, выказала жаданне прыехаць вучыцца ў Мінск у наш універсітэт. Кіраўнік гэтага калектыву — Ларыса Намаконава — вельмі таленавіты малады спецыяліст (закончыла цікавіцца беларускім матэрыялам. Падчас круглага стала кіраўнік дэлегацыі з Іркуцка Алег Рудакоў расказаў, як збіраюць яны фальклор у сваёй вобласці ад беларусаў, якія там жывуць цэлымі вёскамі. У іх вялікая фанатэка і відэатэка з гэтых матэрыялаў, а таксама фільмаў, аўдыякасетаў, якія яны прывозяць з Беларусі.

Але мы не далі ім Гран-пры (каб хоць было не два прызы, а 4-5, бо ансамбляў, вартых узнагароды, было больш). Ён дастаўся

Па жыцці з гумарам

Вядомаму беларускаму гумарысту Міколу Вяршыніну — 65!

Нарадзіўся 20 мая 1940 года ў горадзе Чэрвені Мінскай вобласці. Рос таксама ў Пухавіцкім і Мінскім раёнах. Бацькі яго загінулі ў пачатку вайны. Выхоўваўся ў цёткі, а пасля — у дзіцячым доме. Скончыў Мінскі аўтамеханічны тэхнікум, гістарычны факультэт Белдзяржуніверсітэта. Служыў у пагранвайсках. Працаваў інжынерам Мінскага падшыпнікавага, старшым інжынерам трактарнага заводаў, вядучым інжынерам навукова-вытворчага аб'яднання "Прагрэс".

Піша байкі, фельетоны, гумарэскі, мініяцюры, каламбуры, эпіграмы, сатырычныя паэмы, мемуары. Выдаў 12 кніжак, яго творы ўвайшлі таксама ў 22 калектыўныя зборнікі сатырычнай паэзіі і прозы.

Віншuem Міколу Вяршыніна са значнай жыццёвай датай, зычым яму поспехаў і прапануем увазе нашых чытачоў нізку яго вершаў.

БЫК І МЕСЯЦ

Наеўся неяк Бык дурной травы
І быццам зразумеў свае правы.
На Месяц злосна ён кідаўся,
А неба плашч плашчом тарэадора здаўся.
Але, як ні скакаў і ні стараўся,
Да Месяца рагоў ён так і не дабраўся.
І ўрэшце так, здурнеўшы, разлаваўся —
З апошняй сілы скачэў, ды сарваўся.
У яміну зваліўся ён, нябога,
І там свае зламаў з разгону рогі.

Заўсёды ўмей свой гнеў перамагчы,
На Месяц здуру не скачы.

КАНЦЭРТ

Галодны Воўк пабег на паляванне
І неўзабаве Заяц напаткаў.
— Вось, — кажа, — будзе добрае сняданне, —
Падняў за вушы: — Я цябе шукаў!

Ад страху Заяц з шэрага стаў белым,
У пашчу Воўка лезці не хацеў.
— Паслухай, Воўча, я спяваю ўмела,
Яшчэ й танцюю хвацка для гасцей.

Цябе пацешыць я хачу, аж млею,
Апошні свой канцэрт дам у жыцці.
Старашча буду, пакажу, што ўмею,
Пасля мяркуй: ці з'еш, ці адпусці.

Падумаў Воўк, згадзіўся: вась праява!
Але нікуды Заяц не ўцячэ.
Той на пянёк ускочыў вельмі жвава,
Пачаў спяваць, скакаць, крычаць яшчэ.

Паблізу паляўнічы там праходзіў,
Пачуў ён шум і зняў ружжо з пляча.
Такога век не бачыў у прыродзе:
Танцуе Заяц, Воўк — за гледача.

Прыцэліўся тут хутка паляўнічы,
Спусціў раптоўна ўзведзены курок.
Драпежніка хацеў раптоўна знішчыць,
Ды прамахнуўся — паснуў Воўк убок.

Тут спала ўся з Ваўка саманадзейнасць:
— На чорта мне такая самадзейнасць!

ЛІСА І ПЕВЕНЬ

Ліса была галоднай, пэўна,
Пракралася ў сяло нясмела.
Але, калі злавіла Пеўня,
Пазабаўляцца захацела.

— Бяжым наўперадкі, — кажа, —
Даўно з табой пабегаць мару.
І хто з нас большы спрыт пакажа,
Прыдумае другому кару.

Мінула некалькі імгненняў,
Лісіца Пеўня перагнала,
І пер'я шмат з задавальненнем
З яго хваста павырывава.

— Пабеглі зноў да той вуль горкі,
Ды зараз я прайграць не раю,
Бо лёс твой будзе вельмі горкі:
Я пер'е ўсё павыдзіраю.

Напяўся Певень — не да жартаў —
І перагнаў Лісу на шчасце.
— Ідзі ў хлеў, — кажа, — на расплату,
Такое свята ў нас не часта.

А сам услед за ёй пакрочыў,
Пятлю Лісе накінуў лоўка.
У той на лоб палезлі вочы:
— Мяне задушыш ты вяроўкай?

— Не, я да здэкаў не ахвочы,
Ды зараз не ўцячэш нікуды.
З пятлі вылазь сама як хочаш:
Хоць хлеў і мой — падпальваць буду.

Канец нядобры, як і мэты
Нахабнікаў і прайдзісветаў.

ДОЛЯ ГУЛЬТАЯ

Ідзе запрашэнне ад бацькі:
— Прыедзь, сынку, сена накосіш,
Пара гаспадаркай заняцца,
І мяса ж кумпяк добры просіш.

Працуй сам, не будзь дармаедам:
Парэзаць яшчэ трэба дровы.
А той у адказ: — Не прыеду:
Здаецца мне — я нездаровы.

Пісьмо бацька зноў піша ў горад
Далёкаму роднаму сыну:
— Калю парсюка, дык не гора,
Прыедзь і вазьмі свежаніну.

І швайка заточана востра,
І ёсць чым смаліць — калі ласка.
Прыедуць браты твае, сёстры,
І ты паспяшайся, Міхаська.

А вась пісьмо бацьку ад сына:
— Начальнік я — вельмі заняты.
Шмат часу займае й машына —
Я аўтамаатар заўзяты.

Вы ўжо без мяне закаліце —
Са смакам з'ядзім усё ўзімку.
А мне "задні мост" лепш пакіньце,
"Паддон" шчэ — намёк на грудзінку.

Зноў бацька свой ліст піша сыну:
— Даўно парсюка разабралі.
Табе я нямнога пакінуў,
У кубел паклаў вельмі мала.

Выкрувацца добры ты майстар,
Ды справу прайграў вась якую!
Ты можаш узяць за гультайства
"Кардан" і "трубу выхлапную".

ПРАГНАСЦЬ ПАДВЯЛЯ

Бывае ж часам гэтка сон!
Заснуў аднойчы моцна дзед.
Бабуля думала, што ён
Навек пакінуў белы свет.

Яго ашалакала яна,
Збіраючы ў апошні шлях.
— Вой, засталася я адна!
І слёзы бліснулі ў вачах.

Ды не стагнала ад туті:
— Усе калісьці будзем там.
Касцюм на дзеду дарагі,
Дык лепей я яго прадам.

Ужо ляжыць на лаве дзед,
Убраны толькі ў рызманы.
— Не трэба й гэта на той свет! —
Яе турбуюць і яны.

— Стары ідзе не ў госці, не,
Яго не варта апранаць.
А застануцца транты мне —
І буду дзед памінаць.

Застаўся бедны дзед, як бач,
Пад прасцінаю ў бялізне.
Зайшлі суседзі — бабка ў плач:
— Куды ж ідзеш ты ад мяне?

Тут дзед нагнаў на бабку страх,
Падняў сіваю бараду:
— Куды ж мне ў майцы і трусах?
Хіба ў футбол гуляць пайду!

СКАРГА ПАЦЬЕНТА

Прашу ў вас, доктар, прабачэння.
Я тут праходзіў курс лячэння.
За што ж такая мне навала?
Турбот без гэтага нявала.

Вы прыпісалі мне дыету.
Яна жыве мяне са свету.
Мне шкодзяць гэтакія стравы,
Ўсё горш і горш мае йдуць справы.

Вось здарыўся выпадак гэтка:
Зайшоў нядаўна да суседкі —
Ласкавы, добры я зрабіўся,
Але чаго прыйшоў — забыўся.

Суседка ходзіць так увішна,
Цвіце не горш, чым тая вішна.
А мой настрой дмета збіла —
Суседка нават мне няміла.

А вась калі б я выпіў чарку,
Ды з'еў з паўкілаграма шкварку,
Тады б, відаць, я не забыўся,
Чаго к суседцы прыблудзіўся.

Дзень памяці Блока і Калінковіча

Сама па сабе форма правядзення такой імпрэзы — з'ява даволі арыгінальная. У Лунінец каторы год запар у адну з летніх нядзель — як правіла, напрыканцы ліпеня альбо ў першую нядзелю жніўня — ушаноўваецца памяць вялікага рускага паэта Аляксандра Блока, які ў Першую сусветную вайну выконваў свой грамадзянскі і вайсковы абавязак на Палесці, на Піншчыне і Лунінечыне, і даследчыка яго жыцця і творчасці Міколы Калінковіча. Мікола Калінковіч, аўтар некалькіх публіцыстычных кніг, у гісторыі літаратурнага краязнаўства найперш застанецца як аўтар "Палескіх дзён Аляксандра Блока". Невялікая па памерах кніга ў свой час займела вялікі рэзананс, прыцягнула ўвагу расійскіх блоказнаўцаў, ды і не толькі. Тысячы чытачоў лічылі за абавязак мець у сваёй хатняй бібліятэцы кнігу Міколы Калінковіча пра Блока. Спасылкі на яе і зараз можна знайсці ў самых розных навуковых і навукова-папулярных публікацыях. Дарэчы, блоказнаўчая зацікаўленасць нашага земляка не засталася без увагі і пры складанні, напісанні бібліяграфічнага слоўніка "Русские писатели. 1800 — 1917".

Вось і сёлета на рэгіянальнае свята прыгожага пісьменства ў Лунінец, горад, дзе ёсць і вуліца Калінковіча, прыехалі паэты Леанід Дранько-Майсюк, Эдуард Акулін, Міхась Скобла, Аксана Спрычан, Іна Снарская. А генератар, арганізатар гэтых штогодніх імпрэз — журналістка Таццяна Канапацкая. Чалавек, зацікаўлены захаваннем літаратурных памятак краю, яна зрабіла досыць шмат для правядзення дзён памяці. А традыцыі ўжо — 14 гадоў. І сёлета — 15 гадоў, як трагічна загінуў пісьменнік Мікола Калінковіч. Было яму тады ўсяго толькі 40 гадоў...

Дзень памяці Блока і Калінковіча падштурхоўвае да многіх разваг. Чаму б мерапрыемству не надаць статус штогадовага свята рускай паэзіі ў Беларусі? Мажліва, тут, у Лунінцы, ёсць сэнс ладзіць навукова-практычную канферэнцыю па беларуска-расійскіх літаратурных узаемасувязях. І тады, маючы ў аснове грамадскую ініцыятыву землякоў Калінковіча, маглі б спрычыніцца і навуковыя ўстановы, і, безумоўна, брэсцкія абласныя ўлады. Мы шмат гаворым пра патрэбу шырэйшай прысутнасці культуры ў правінцыі, а разам з тым часам застаёмся безуважымымі да многіх ініцыятыв. Дзень памяці Блока і Калінковіча — падстава для пашырэння вядомасці Лунінца, фундамент для стварэння адметнага турыстычнага маршрута па гэтай старажытнай зямлі.

Алесь КАРЛЮКЕВІЧ.

Сяргей МІКУЛІЧ, мастак (Расіі):

"У творчасці трэба кіравацца толькі сваімі ўяўленнямі і пачуццямі..."

У рамках Дзён культуры Расіі ў Беларусі ў Мінску ў Музеі сучаснага выяўленчага мастацтва прайшла выстава твораў заслужанага работніка культуры Расіі Сяргея Мікуліча, беларуса па паходжанні, які жыве ў Пермі. Яго бацькі выехалі ў Расію ў час Вялікай Айчыннай вайны.

Сяргей Аляксандравіч з'яўля-

ецца членам Расійскага Саюза мастакоў, займаецца графікай, скульптурай, але перавагу аддае жывапісу. Асабліва часта піша пейзажы. На выставе былі прадстаўлены яркія, з актыўнай святлаценевай пабудовай вясеннія пейзажы, якія аўтар пісаў у полі, лесе ці на гарадскіх ускраінах. І наадварот, з больш мяккім каларытам — зімовыя, такія як "Дом ваяводы", "Блакітныя цені", "Восень. Аблокі".

З пейзажамі суседнічалі нацюрморты. Напрыклад, "Незабудкі", "Сланечнікі". Прыцягвалі ўвагу мінчан эцюды да карціны "Лён. Беларусь". Што цікава, яна яшчэ не дапісаная і

чакае мастака ў майстэрні ў Пермі. Лён, на думку Мікуліча, — гэта ўвасабленне, сімвал Беларусі.

Найбольшую ўвагу мастак надае гістарычнай тэме, менавіта таму ў экспазіцыі была прадстаўлена серыя партрэтаў ветэранаў Вялікай Айчыннай вайны (больш за 10 карцін). Сяргей Аляксандравіч часта наведвае шпіталі, дзе лечацца ветэраны, і піша іх партрэты, бо людзі, якія вызвалілі сваю родную зямлю ад фашысцкіх захопнікаў, рускія ці беларусы, сапраўды заслугоўваюць увагі і пашаны. У будучым мастак мяркуе дапрацаваць гэту серыю партрэтаў. На выставе было таксама некалькі карцін з відамі Францыі, Польшчы, Іспаніі і Італіі, дзе пабываў іх аўтар. Галоўным сваім настаўнікам

Сяргей Мікуліч лічыць бацьку — самадзейнага мастака, які прывіў сыну любоў да жывапісу. Але, на думку Сяргея Аляксандравіча, у творчасці жывапісцу трэба кіравацца толькі сваімі ўяўленнямі, пачуццямі. Вельмі важна прапусціць праз сябе мастацкі вобраз. Таму галоўнае творчае крэда мастака — пісаць сэрцам.

Святлана КАРПУЧОК.

НА ЗДЫМКАХ: нацюрморт "Сланечнікі"; эцюд да карціны "Лён. Беларусь"; партрэт ветэрана У. Бабука.

Фота Сяргея ДЗЕНІСЕНКІ.

Конкурс Выбіраецца песня для дзіцячага "Еўрабачання - 2005"

Юныя таленты Беларусі запрашаюцца да ўдзелу ў Рэспубліканскім дзіцячым конкурсе "Песня для Еўрабачання-2005". Правілы правядзення адборачнага тура дзіцячага тэлевізійнага агляду "Еўрабачанне", які пройдзе ў бельгійскім горадзе Хасельтэ 26 лістапада гэтага года, размешчаны на сайце Нацыянальнай дзяржаўнай тэлерадыёкампаніі Беларусі. Разам з Міністэрствам культуры рэспублікі Бэлтэлерадыёкампанія выступае арганізатарам рэспубліканскага конкурсу, паведамліў яе прэс-службе.

Згодна з правіламі, вынікі рэспубліканскага адборачнага тура прафесійнае журы падведзе 15 верасня. Будучыя выбраныя не больш дзесяці песень, якія прагучаць на гала-канцэрце. Аўтары гэтых песень атрымаюць дыпломы рэспубліканскага конкурсу і стануць яго лаўрэатамі. А з дзесяці песень, абраных журы, па выніках тэлефоннага галасавання і галасавання судзейскай каманды будзе названа песня-пераможца.

Святлана КАРПУЧОК.

Слухай сваё!

Студэнцкі рок жыве!

Ці гэта тэндэнцыя, ці проста выпадак, але здароўца аматару беларускай рок-музыкі даводзіцца рабіць даволі складаны выбар, какому адрозненню перавагу, бо значных імпрэзаў у адзін дзень можа адбыцца некалькі, як збегліся ў адзін дзень у клубе "Рэактар" прэзентацыя трэцяга CD-зборніка беларускага музычнага экстрэму "Hard Life — Heavy Music", у клубе "Экстрим" — фестываль, які ладзіла міжнародная арганізацыя UNICEF, а Белдзяржуніверсітэт ва ўтульнай зале філалагічнага факультэта праводзіў другі фестываль студэнцкай рок-музыкі "Такія пернікі". Багатая праграма, але мне ў гэты дзень хацелася навізіны і адкрыццё, таму я напяртакі рушыў за "... пернікамі". Тым больш, што ў якасці гасцей там выступалі знакамітыя калектывы "Madera Hard Blues" і "P.L.A.N."

Мела рацыю інтэрнэтная рэклама, абвясціваючы, што самай смешнай на тым фэсце будзе цана. Квіток насамрэч каштаваў усяго 1 500 рублёў, а паслухаць рэальна было што: акрамя імгнітых гасцей, пераможцамі конкурсных змаганняў сталі калектывы, якія, як кажуць, на слыху — "Zeit Not", "ДНК" і... увага!..

"Tesauros". Аказваецца, іх клавійнік акурат у БДУ і вучыцца. Але не будзем забягаць наперад, а прааналізуем усё па чарзе.

Пачынаць конкурсны сэт выпала гурту "Эверэст", але з музыкай не менш банальнай, чым сама назва, ім усё адно не было чаго лавіць.

"Рэнегат" засеў у мінулым. Здольнасці, зрэшты, ёсць, а вакаліст — увогуле знаходка. І калі ў зале знайшлося хоць пяць куміраў знакамітага "Iron Maiden", яны, відаць, і адцягнуліся падчас гэтага сэту. Толькі якасна касіць пад кагосці — гэта яшчэ не творчасць. Трэба шукаць сваю тэму, сваю мову.

Тое ж я параіў бы і музыкам "Junior & морякі", бо яны не проста завязлі ў дрыгтэ калісці папулярнага піццэрскага рока. Праўда, віртуознае сола гітарыста не заўважыць было нельга. Хіба што такіх прабліскаў не хапала на сур'ёзную ўвагу журы.

А журы якраз было вельмі сур'ёзнае. Я нават не паспеў запісаць імёны ўсіх, але самых знакамітых назаву: папулярны тэлеведучы А. Дзяркоў, рэдактар Музычнага тэлеканала І. Галіцын, вядомыя прафесіяналы рок-сцэны Л. Шырын ("Новае неба"), Ю. Міхайлаў ("Madera Hard Blues"), А. Плясанаў ("P.L.A.N."), журналістка часопіса "РЮ" Т. Калакольцава і інш.

Зрэшты, нягледзячы на такую

прадстаўнічасць, і яны не ўсё заўважлі, як мне здаецца. Самым прагледжаным талентам, на маю думку, аказалася панкаўская каманда "Ashen Dale". Яны з першай песні (на англійскай мове) завялі публіку вясёлым, зухаватым стрыг-танкам з кантрастным дуэтам двух галасоў — дзявочага і хлапачага. Другі твор — "Хмары" — быў на беларускай мове і прагучаў чамусьці значна больш сурова. Пасля іх сэту я прабраўся за кулісы і запягаў, ці хацелі б яны прыняць удзел у чарговай стылістычнай CD-зборцы "Чыста ripnk", што рыхтуецца лэйблам "BMAgroup", ды ці не маглі б перапісаць па-беларуску і першую песню. Адказ быў пчыры і чыста панкаўскі: "Без праблем. Гэта ж усё мы самі пішам."

Класным вакалам і меладызмам скарыла слухачоў і каманда "Sorrow Land", а вось адсутнасцю ўласных ідэй акурат расчаравала.

Кумірам журы стаўся калектыв "ДНК", які не ўпершыню ўдзельнічаў у гэтым фэсце. У першай кампазіцыі і мне яны прыглынуліся гэткам незвычайным цяжкім інструментальным арт-рокам.

Выступленне гурта "Zeit Not" напачатку выклікала ў маім мозгу наватарскі тэрмін hard-Шуфуцінскі, але вельмі хутка харызма вакаліста перамагла, і я (а потым аказалася і журы) адчуў выразна скіраваную ў сама-

стойны шлях асобу. Стылістыка музыкі "Zeit Not" лёгка ўбірае ў сябе і шансон, і hard-rock, і рэп, а песня "Бачыш мае вочы" ўразіла і неверагоднай экспрэсіяй беларускай мовы.

Самым напружаным было чаканне свайго часу для гурта "Tesauros": іх вакаліст, аказваецца, яшчэ не кінуў танцаваць у гурце "Круціцкія музыкі" і ў той дзень толькі вяртаўся з гастроляў. І што вы думаеце — вярнуўся! З карабля адразу трапіў на баш. Хто слухаў дэбютны альбом калектыву ("Аднова тэзаўруса"), падзівіўся б: ніводнай песні адтуль яны так і не сыгралі. "Tesauros" выклікаў сапраўды зорны дождж апладысмантаў. Публіка нават скандзіравала знаёмыя назвы, гатовая падпяваць. Журы таксама не абмінула гэта ўвагай.

Назва "MORE" была калісці на слыху ў прыхільнікаў Віталія Артыста з "Без білета", але цяпер гэта цалкам самастойны калектыв, які нанова прабівае сабе творчую дарогу, спрабуючы сябе то ў джазе, то ў джаз-рокавых каверах з "Beatles" ("Come Together"). Майстэрства ў іх з'явілася, але што хочучь сказаць людзям свай творчасцю — мо і самі не ведаюць. Ну не ім жа "Beatles" бігламанам растлумачваць.

Раздзіўшы малыя і вялікія пернікі пераможцам, пасля невялікага перапынку вядучы абвясціў зорны сэт. Першай выступала "Madera Hard

Blues", і прымалі яе цёпла. На гэтым нямодны стыль (рытм-энд-блюз), калі іграць яго віртуозна і лёгка, аказваецца, імгзтна адтукваецца менавіта моладзь, студэнцтва. "Madera..." задаволіла іх з лішкам сваімі простымі, дынамічнымі, зразнымі песнямі пра Харлей-Дэвідсан, пра вернасць дарозе і рок-н-ролу, пра прагу волі.

Закрываў фестываль знакаміты "P.L.A.N.", з якім мяне звязвае ўжо двухгадовае асабістае творчае супрацоўніцтва. Засцерагаючыся суб'ектыўных адзнак, я пільна прыслухоўваўся да рэакцыі публікі: ці не згубіцца "P.L.A.N." у шквале эмоцый, выкліканых "Мадэрай". Бадай не: "P.L.A.N." выразна паказаў не толькі сваю здольнасць канкураваць з такімі зоркамі, але і свае перавагі. Трэба было бачыць, з якой увагай людзі слухалі "Тост пакрыдзеным святлаў", "Скрып-блюз", "Кома-гале", многія нават спрабавалі падпяваць, ловячы ўвагай не толькі чароўныя мелодыі Андрэя Плясанава, але і глыбокі сэнс песень.

Во колькі цудоўных эмоцый можна атрымаць усяго за 1 500 рублёў у беларускіх канцэртных залах. Самае прыемнае, што ўжо наступным вечарам рэпартаж пра імпрэзу тройчы прайшоў у навінных блоках канала "Сталічнае тэлебачанне".

Вітаўт МАРТЫНЕНКА

"Голас Радзімы"
Намеснік галоўнага рэдактара
Таццяна КУВАРЫНА

ЗАСНАВАЛЬНІКІ:
Міністэрства замежных спраў Рэспублікі Беларусь;
Камітэт па справах рэлігіі і нацыянальнасцей пры Савеце Міністраў Рэспублікі Беларусь;
Беларускае таварыства дружбы і культурнай сувязі з замежнымі краінамі;
Беларускае таварыства па сувязях з суайчыннікамі за рубяжом «Радзіма».

Рэгістрацыйнае пасведчанне №81. Падпісны Індэкс у Беларусі 63854.
Аб'ём 4 друк. аркушы. Тыраж 2010 экз. Заказ 754. Падпісана да друку 09.08.2005 г. у 12.00.
Газета набрана і зварстана на рэдакцыйным настольна-выдавецкім комплексе. Знакам R пазначаны рэкламныя матэрыялы.
Адрукавана ААТ «Чырвоная зорка» (220073, г. Мінск, 1-шы Загарадны завулак, 3).
Пазіцыі рэдакцыі і аўтараў, матэрыялы якіх друкуюцца на старонках «Голасу Радзімы», могуць не супадаць.
© «Голас Радзімы», 2005.

Наш адрас: 220005, Рэспубліка Беларусь, Мінск, пр. Незалежнасці, 44.
Тэлефоны (+375 - 17) 288 - 11 - 97 (бухгалтэрыя), 288-12-80, 284-76-56, 288-17-82 (гал.факс).
Галоўны рэдактар: 8029 - 6 - 88 - 17 - 82. Email: golos_radizmy@tut.by
ЧЫТАЙЦЕ «Голас Радзімы» ў ІНТЭРНЭЦЕ: http://www.belarus21.by